

SPORT & SVETT MED
DENNIS WERNERSSON

SÅ VÄLJER MUSEERNA

**VINNAREN AV
FOTOBOKSPRISET**

Fotografisk Tidskrift #1/2026

5ALVPORTRÄTT

NAMN Dennis Wernersson.
ÅLDER 32.
BOR Stockholm.
HEMSIDA dennis-wernersson.se.

ATT DENNIS WERNERSSON löptränar mellan åtta och tio mil i veckan handlar inte bara om att må bra och få avkoppling, utan också om att orka, och faktiskt, hinna med jobbet.

– Om jag ska fotografera exempelvis ett maratonlopp gäller det ju att jag har ett visst tempo själv så att jag kan hänga med. Jag vill kunna röra mig nära mina motiv och arbeta fysiskt i situationer där exempelvis inte bilar eller fordon kan ta sig fram. Min bildstil bygger mycket på närhet och att komma nära atleterna.

Dennis gjorde praktik på Smålands-posten som 17-åring, snart började han också jobba extra där. Inte sällan blev det sportuppdrag för den unge killen som själv spelat fotboll och innebandy.

– Det var mycket ishockey. Hade man tur fick man åka till Växjö Lakers nybyggda ishall med fint plexiglas att plåta genom. Hade man otur var det match i Tingsryd med smutsigt och repigt plexiglas.

Efter gymnasiet flyttade Dennis till Gamleby och gick utbildningen som då hette »Fotograf för reklam och magasin«. Efter utbildningen gick flytten till Stockholm, där han snabbt hamnade mitt i modevärlden, med assistentjobb åt ett flertal fotografer, bland andra Åsa Tällgård.

– Det var faktiskt då jag började springa, för att orka med. Det var

mycket resor över hela världen, långa dagar och stora produktioner. Det var genom modeplåtningarna jag lärde mig om kroppens rörelser, samtidigt som jag lärde mig ljussättning och allt sådant.

Sedan 2021 arbetar Dennis som frilansfotograf. Den första tiden blev det mycket uppdrag inom mode, med kunder som H&M och Dagmar, men de senaste åren har det blivit allt mer sport och outdoor. Bara under förra året gjorde Dennis kampanjer för bland andra Puma, Hoka, Merrell, Lululemon, Peak Performance och Adidas. När F träffar honom sitter han i sin lokal på Kungsholmen och går igenom kampanjbilder för skid- och cykelhjälmmärket POC.

– När man fotograferar sport är det viktigt att förstå hur kroppen och

musklerna fungerar och vilka rörelser som ser naturliga ut. Det är väl där min styrka ligger, autenticitet blandat med modefotografiets förmåga att lyfta fram detaljer.

Bland Dennis favoritsporter att fotografera märks cykel och löpning, och bland de svåraste sporterna att fotografera lyfter Dennis, kanske lite oväntat, fram tennis.

– Jag var och fotograferade Caroline Wozniacki för Adidas i Miami. Då insåg jag att själva ögonblicket när spelaren träffar bollen sällan blir en bra bild. Kraftöverföringen och formen gör att uttrycket inte alltid blir det mest intressanta bildmässigt. Ofta uppstår de starkaste bilderna precis före eller runt själva träffen, snarare än i det exakta ögonblicket.

/ OSKAR HAMMARKRANTZ

hej

OSKAR
HAMMARKRANTZ
CHEFREDAKTÖR (TF)

medverkar

Dessa usla böcker

NEJ, ORDEN I RUBRIKEN är egentligen inte mina. De är hämtade från en rubrik i Fotografisk tidskrift nummer 8 1976, alltså för precis 50 år sedan. Där går dåvarande chefredaktör Pär Rittsel i genom årets skörd av fotoböcker, och väljer alltså denna rubrik.

I ärlighetens namn är det primärt tryck, färgutgivning och layout han ondgör sig över, inte i lika stor utsträckning själva bilderna.

När jag själv bläddrar igenom årets inskickade bidrag till Svenska Fotobokspriset slås jag istället av den höga kvaliteten. Bland de 130 inskickade böckerna finns inte en enda som kan benämnas »usel«. Inte ens när det gäller tryck. Istället är det en överväldigande och imponerande bokhög, med starkt berättande. Dessutom är böckerna i många fall skapade med ytterst begränsade ekonomiska resurser.

Samtidigt som jag sitter och småmyser över alla inskickade fotoböcker nås jag av nyheten om en specifik, sedan länge slutsåld, fotobok som slår nya prisrekord på andrahandsmarknaden.

Aha, kan det vara Irving Penn, Man Ray eller kanske Annie Leibovitz, tänker du kanske. Men nix.

Fotografen bakom verket är Brooklyn Beckham, samtidens kanske mest omsusade nepobaby, med fotbollsspelaren David som pappa och tidigare Spice Girls-medlemmen Victoria som mamma. Skvallerbenägna vet att han nyligen brutit med sina föräldrar i ett omtalat Instagraminlägg efter att mamman ska ha »dansat opassande med honom«, under hans eget bröllop med en amerikansk miljardärsdotter.

Och det är sannolikt just bråket som fått hans fotobok *What I see*, utgiven på ansedda Penguin 2017, att rusa i pris hos auktionshuset (senaste noteringen är 650 pund). För det är knappast skickligheten eller det konstnärliga uttrycket som gett honom ett kontrakt

BROOKLYN BECKHAM

»Elephants in Kenya« av Brooklyn Beckham, 2017.

på en fotobok. Även det faktum att den unge Beckham lyckades landa en assistentplats hos fotografen Rankin får nog tillskrivas efternamnets laddning.

Rankin själv har senare sagt att han var chockad över Beckhams brist på »grundläggande kunskaper«.

I fotoboken återfinns bland annat en suddig bild på en elefant i skugga. Den är närmast komiskt dålig. Och Beckhams förklarande bildtext gör inte saken bättre: »Elephants in Kenya. So hard to photograph but incredible to see.«

Det orimliga är inte att ta dåliga bilder, det gör alla, med jämna mellanrum. Inte minst jag själv. Det orimliga är att låta publicera bilderna i en fotobok. Och om en ung kille utan större fotograferfarenhet väljer ut bilden, har faktiskt förläggaren ett ansvar att gå in och säga att det här var kanske ingen jättebra idé. Eller bild.

Ändå, eller kanske just därför, är det den mest eftersökta fotoboken just nu.

Livet är inte rättvist. 🙄

Det faktum att den unge Beckham lyckades landa en assistentplats hos fotografen Rankin får nog tillskrivas efternamnets laddning.

LINDA YDEMAR

SJÄLVPORTRÄTT

Jag är frilansande fotograf och stylist med fokus på mat, dryck och

stilleben. Före detta grafisk formgivare som nu producerar både stillbild och rörlig bild. I det här numret berättar jag om hur man får honung att flyta perfekt.

SOFIA CURMAN

MARTA THISNER

Jag är journalist, producent och dokumentärfilmare och porträtterar

samtida konstnärskap, bland annat i podden *Konstnärskapet*. Min dokumentär om Cecilia Edefalk kommer på SVT senare i år. I det här numret skriver jag om ett av hennes mest kända verk, »Självporträtt med pistol«.

BO MADESTRAND

PATRICK MILLER

Jag är konstkritiker i *Dagens Nyheter* och författare. Min senaste bok

är »En textil historia«, om den 150-åriga institutionen Handarbetets vänner på Djurgården. I det här numret intervjuar jag Anna Tellgren om hur Moderna museet samlar och visar fotografi.

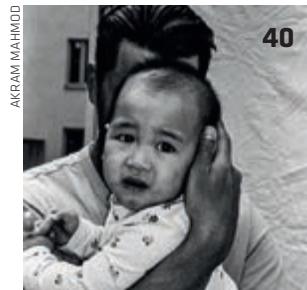
BERÄTTA DIN STORY

Har det gått åt helvete och du har en spännande historia? Eller brinner du för ett ämne som kan bli en gästkrönika? Eller vill du kanske berätta om hur en bild blev till, under vinjetten *Inställningar*? Hör av dig, vi vill ha dina historier.

14 Äkta fotografi som motvikt till AI.

»Den riktiga, ovärderliga kungakronan ställdes på plats av två hovanställda iförda vita handskar.« 12

AKRAM MAHMUD

40

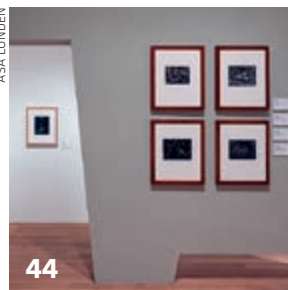
CHARLOTTA HAMMAR

58

ASA LUNDÉN

44

Portfolio / Dennis Wernersson / 1
Hej / Dessa usla fotoböcker / 6
Aktuellt / Parr i Paris / 8
Gästen / Simon Johansson / 9
Aktuellt / Skannade skejtare / 10
Fem frågor / Therese Asplund / 11
Juveler / Ehrs mästerverk / 12
Tema / Bakom AI / 14
Tankar om en bild / Sofia Curman / 22
Fotobokspriset / Möt vinnaren / 24
Porträtt / Akram Mahmod / 40
Fokus / Vem får hänga på museum? / 44
Bransch / Bröllopsavtal / 50
Teknik / Digital proveniens / 52
Inställningar / Linda Ydemar / 53
Enkät / Leverans / 54
Fråga juristen / Skiljedom / 55
Förbundet / Nyheter / 56
Styrelsen har ordet / Simon Mlangeni-Berg / 47
Utställningar / Över hela landet / 58

2,1 BILJONER BILDER
2,1 biljoner, eller 2 100 miljarder, bilder tog mänskligheten under 2025, uppskattar Phototutorial.com. Det betyder att vi tog 5,3 miljarder fotografier varje dag, eller cirka 61400 per sekund. Smartphones står för 94 procent av alla bilder som tas.

ANDERSONS NYA REKLAMJOB

Nästan över en natt blev Christopher Anderson det mest googlade fotografnamnet i världen, när hans milt uttryckt närgångna bilder på Donald Trumps närmaste medarbetare publicerades i Vanity Fair strax före jul. Förutom frilansjobben för magasinet Vanity Fair är Anderson också en ofta anlitad reklamfotograf, med kunder som American Express, Adidas, Rolex och British Airways. Hans senaste jobb är kampanjbilderna för modemärket Pilgrim Surf Supply.

Bild från utställningen »Global Warning«, som också pryder omslaget på boken med samma namn..

Noire et blanche av Man Ray.

NYTT REKORD FÖR MAN RAY

Man Rays bild »Noire et blanche« från 1926 blev det dyraste fotografi som såldes under 2025, när det gick för 2,1 miljoner pund på en auktion hos Sotheby's. Det är ändå en bra bit från alla tiders rekord för ett fotografi. 2022 såldes nämligen en annan bild av Man Ray, »Le Violon d'Ingres« från 1924, på Christie's i New York för 12,4 miljoner dollar.

Parr i Paris

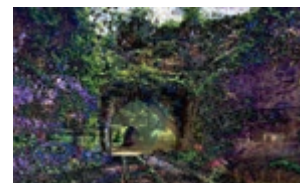
INGEN FOTOINTRESSERAD har väl missat att brittiske fotografen Martin Parr gick bort i december. Därför fylls nu också världens fotomuseer och konsthallar med diverse retrospektiva utställningar. Mest ambitiös är kanske den på ansedda konstmuseet Jeu de Paume i Paris, där Global Warning visas fram till 24 maj.

GAMLEBY STARTAR FOTOBOKSKURS

GAMLEBY FOLKHÖGSKOLA öppnar nu en avancerad kurs för fotografer som vill fördjupa sig i fotoboken som konstform genom att arbeta både praktiskt och analytiskt med egna projekt, från idé till färdig bok. Kursperioden är 27 augusti 2026 – 11 juni 2027. Ansök senast 30 april.

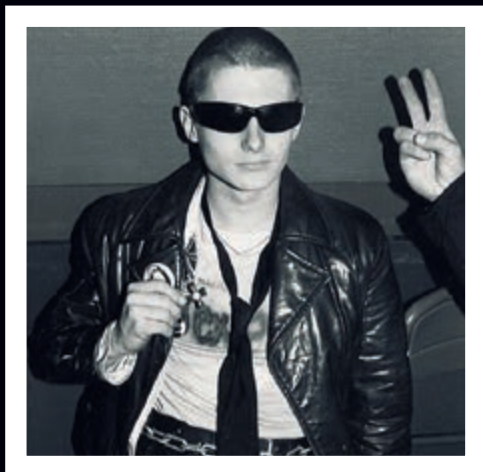
PROMPTARE NEKAS UPPHOVSRÄTT

DEN AMERIKANSKA datavetaren Stephen Thaler har lämnat in en bild med titeln A recent entrance to paradise för registrering av upphovsrätt. Eftersom bilden är helt skapad av AI, med textprompt, menar Thaler att AI-systemet Creativity Machine ska stå som skapare och därmed

»A recent entrance to paradise« av AI.

upphovsrättsinnehavare. Den amerikanska upphovsrättsmyndigheten avslög dock ansökan.

GÉRARD HERVÉ POLISSET

Råa fotografier från Stockholm 1977 bildar ett visuellt dokument av pre-punk-scenen. @STHLM77BOOK

PAULINA THORÉN

Foto, grafisk design och art direction möts i en mix av det taktila och det tidlösa och det lekfulla och allvarliga. @PAULINA.THOREN

ALEX FERNÁNDEZ REINHOLDSSON

En resa genom galaxen där norrsken och nebulosor förenas med jordens stämningsfulla landskap i magiska astrobilder. @ALEXFEREIN

SJÄLVPORTRÄTT

SIMON JOHANSSON
FOTOGRAF
& SKRIBENT

gästen

Amatören är död! Länge leve amatören!

JAG HAR INGEN ANING OM vad jag håller på med. Det är skevt och det är konstigt och det är oförutsägbart. Precis som fotografi ska vara. Jag har blivit analog och jag är en amatör igen.

Säg den fotograf som efter många års fotande inte uppger sig. Visst är det bra att ha ett eget språk när man vill berätta något – men även den mest vältalige kan bli tjatig. Jag hörde en gång att Paul Weller hade börjat skriva låtar på piano istället för gitarr. Han hade blivit så skicklig på sitt instrument att han skrev allt krångligare och mer komplicerade låtar. Men när han satte sig vid ett piano, som han inte behärskade, tvingades han tillbaka till det enkla igen. Nu påstår jag inte att jag skulle vara fotografins Paul Weller, långt därifrån, men jag förstår känslan till etthundra procent.

Det finns nämligen stunder när jag längtar tillbaka till början. Oskuldens tid när jag fotade allt och alla och bara för min egen skull. Jag var omätlig och omätlig. Det inbjöd till lyckliga olyckor och oförutsägbara bilder. Så småningom började jag få ett bildspråk och med det begränsningar. Jag började tänka på att jag fotograferade. Blev hårdare mot mig själv. Lät bli att trycka av när jag inte omedelbart såg bilden. Stort misstag. Jag insåg nyligen att jag hade tappat styrfart och att jag behövde ruska om mig. Ge mig själv en örfil och hålla en

Likt alla missbrukare jagar jag minnet av den där första kicken, med febriga fingrar skriver jag in Olympus och Contax i Googles sökruta.

hink isvatten över huvudet. Det var dags att göra en Paul Weller och gå tillbaka till ett mer oförutsägbart fotograferande. Entré på scen: den analoga kameran.

Det sägs ju att den första silen är gratis. För min del börjar det med att jag hittar min mammas gamla Polaroid 600 från 1980-talet. Jag upptäcker att det fortfarande tillverkas film och börjar använda den i ett projekt. Det blir oskarpt, det blir färgstick, det blir repor. Motiven halkar snett och hamnar ibland delvis utanför bildytan. Hälften av bilderna får jag kasta direkt och hälften fungerar. Någon är till och med magisk. Hållögd efter många timmar vid datorskärmen hittar jag en restaurerad Polaroid sx-70 i en skum nätbutik i Ukraina. Skitsnygg och alldeles för dyr. Därifrån är steget inte långt till tyngre grejer, nämligen 35 mm-film. En Pentax i fint skick klickas hem från Örebro. Och av en medberoende närstående får jag en gammal fin Olympus i julklapp.

Likt alla missbrukare jagar jag minnet av den där första kicken, och med febriga fingrar skriver jag in Ricoh, Olympus och Contax i Googles sökruta. Flera av de äldre killarna med ett betydligt längre och tyngre missbruk drar i mig och vill att jag ska hänga med till något de kallar mörkrum. Där sker det tydligen magi. Men än så länge nöjer jag mig med en negativskanner och Photoshop. Fast man vet aldrig, en dag kanske ni hittar mig i en mörk källare stissig på analoga steroider jonglerandes tunga kemikalier som om det inte fanns någon morgondag.

Hur bilderna blir? Det är väl inte så intressant. Jag är ju bara en glad amatör som fotar för min egen skull. 📷

aktuellt

PHILIP KANGAS I TUNG FINAL

Svenske fotografen Philip Kangas är en av de tio finalisterna i student- och ungdomstävlingarna i Sony World Photography Awards 2026. Vinnarna i kategorierna Student Photographer of the Year och Youth Photographer of the Year kommer att presenteras den 16:e april och blir en del av utställningen på Somerset House i London under Sony World Photography Awards 2026.

DRAKE STAL SVENSK BILD

Umeå-fotografen Markus Naarttijärvi fick en rejäl överraskning i höstas. När kanadensiske världstjärnan Drake skulle smyglansera sin kommande skiva »Iceman« på Instagram gjorde han det med bland annat en av Markus bilder på en snöig kyrkogård.

– Jag har faktiskt ingen aning om hur han eller hans team hittade min bild. Kanske sökte han på Instagram efter »ice« eller »snowy graveyard« eller liknande. Jag har försökt nå hans team för ekonomisk ersättning, men utan framgång. Nu är i alla fall bilden nedplockad från Instagram, så jag har bestämt mig för att gå vidare i livet och att detta får bli en lite underlig anekdot.

Helt nyligen har Markus Naarttijärvi också vunnit arkitekturkategorin i Sony World Photography Awards.

Bilden som artisten Drake stal.

JAMES HOLM

James Holm har samlat ihop sina bilder från 1990-talets skatescen.

Kickstartad skejtbok

IDAG ÄR JAMES HOLM en av Sveriges flitigast anlitate bilfotografer, men allt började med att han åkte runt och plåtade skejtboardtävlingar runt om i landet på 1990-talet.

För att finansiera att göra en fotobok av skejtbilderna drog Holm under förra året igång en Kickstarter-kampanj. Strax efter jul nådde insamlingen målet om sammanlagt 55 000 kronor från 55 olika investerare. Boken *Skate Photography*, där Crimson stöttat med att digitalisera de gamla filmrutorna, väntas släppas under våren.

FREDRIK SANDBERG PÅ TIMES LISTA

VARJE ÅR presenterar Time Magazine en lista över årets bästa och viktigaste nyhetsbilder, Time's Top 100 Photos. På listan över de bästa bilderna 2025 finns TT:s fotograf Fredrik Sandberg med. Bilden visar Greta Thunberg när hon anländer till Sverige efter att ha suttit frihetsberövade i Israel för att ha deltagit i Gazakonvojen Global Sumud Flotilla.

FEJK I FOKUS I AMSTERDAM

AI HAR SKAPAT helt nya möjligheter att förändra bilder. Men att fejka, förändra, förbättra eller förvälla är inte på något sätt en nyhet inom fotografien. Det tar utställningen *Fake!* på Rijksmuseum i Amsterdam fasta på. Här visar man finurliga fotomontage från 1860 fram till 1940. Överdrift, humor och visuella kombinationer spelade också en viktig roll i politiska pro-

Fotomontage från cirka 1910

tester, inte minst i kampen mot Hitler och nazisterna, vilket visas i ett flertal exempel. Utställningen visas till 25 maj.

NAMN Therese
Asplund.
GÖR Fotograf.
AKTUELL Med en
 plakett på Avesta
 Walk of Fame.

5 frågor

Avestas egen stjärna

I augusti hyllas du med en plakett på Avesta Walk of Fame, bland namn som Erik Axel Karlfeldt, Tony Rickardsson, Armand Duplantis och Calle Jularbo. Hur känns det?

– Man känner sig ju nästan som en bluff eller bedragare i det sammanhanget, som att man inte riktigt platsar där. Men det är jättefint, jag är jätteglad, och det är extra kul att de uppmärksammar en fotograf. Det här betyder faktiskt mer än alla priser jag vunnit tidigare.

Hur många priser har du vunnit?

– Jag vet knappt själv, men det är många från fototävlingar internationellt och i Sverige. Högst rankar jag ett specialpris jag vann på Icon Awards i Las Vegas förra året, ett pris till den som hanterat ljus bäst. Jag är en riktig ljusnörd.

Hur blev du fotograf?

– Jag har plåtat sedan jag var fem, och gick med i en fotoklubb som 15-åring. Sedan jobbade jag i många år i en fotobutik där det fanns en

fotostudio i källaren. Den användes inte så ofta, så jag började leka och lära mig där.

Din studio fyller 20 år. Hur ska du fira?

– Jag ska ha jubileumserbjudanden till mina stamkunder, sedan hoppas jag på en utställning i vår konsthall här i Avesta. Det har också öppnat ett nytt hotell i stan där 100 av mina bilder hänger, så jag har världens coolaste portfolio där. Sedan vore det kul med ett fotomaraton eller liknande i samband med att plaketten invigs.

Hur många gånger har du plåtat den där jättedalahästen utanför Avesta?

–Färre än man kan tro. Jag har tagit några bilder åt Avesta kommun. Jag tog en drönarbild åt kommunen för några år sedan. Den snodde Sverigedemokraterna i Hedemora och använde i kampanjer, utan mitt tillstånd. Det gjorde mig arg och ledsen. Jag har bråkat, bett dem sluta använda den och skickat fakturor men har fortfarande inte fått betalt.

/ OSKAR HAMMARKRANTZ

aktuellt

Ehrs majestät

Så förevigades kungliga juveler värda miljarder mot svarta betongblock.

TEXT **OSKAR HAMMARKRANTZ**

Fotografen Bruno Ehrs har onekligen en viss vana att röra sig på slott och i kungliga salonger. Bland annat har hans porträtt av kung Carl XVI Gustaf och drottning Silvia varit förlagor till frimärken. Och hans bild av kungen med en svan som simmar in i bild är en samtida klassiker.

Men det var ändå med viss förvåning som Bruno Ehrs förra året mottog förfrågan om han ville fotografera de så kallade riksregalierna. Alltså symbolerna för Sveriges statsskick, som genom historien burits av medlemmar ur kungahuset vid kröningar och högtidliga ceremonier.

– Det är ju inte som att fotografera en brödrost. Hur tänker man när man får ett sådant uppdrag? Först med uppmärksamhet som därefter snabbt byt-

tes om till oro. Hur ska jag våga närma mig detta tema, hur ska jag kunna prägla resultatet både med mig som avsändare med ett personligt uttryck samtidigt som jag respektfullt gestaltar dessa ytterst historiskt berättande objekt på bästa sätt? Hur ska regalierna kunna skildras i sin tradition och samtidigt gestaltas med en nutida blick? säger Bruno Ehrs.

Riksregalierna, som består av svärd, krona, spira, äpple och nyckel, har inte fotograferats på länge, och hovet tyckte det var dags för nya bilder. Exakt hur länge sedan det var de fotograferades senast, vet hovet knappt själva. Men Bruno Ehrs uppskattar att det var »åtminstone 40 år sedan«.

Så för att komma fram till hur han skulle avbilda föremålen tittade Bruno

Erik XIV:s krona från 1561.

BRUNO EHRS

Erik XIV:s riksnnyckel.

BRUNO EHRS

Objekten är inte bara värdefulla i pengar räknat, de har också ett otroligt symboliskt värde.

på hur de fotograferats tidigare – och bestämde sig för att göra precis tvärtom.

– De brukar avbildas mot en fond av blå sammet, siden eller liknande. Det enda jag visste var att så skulle jag inte göra. Vid ett av de förberedande besöken i Skattkammaren, som är smakfullt inrymd i slottets gamla vedlager i den medeltida källaren, uppmärksammade jag de urgamla källarvalven i grov granit som andades av århundradens stabilitet, säkerhet och skönhet.

Bruno besökte olika stenlager och leverantörer av bänkskivor till kök, men också byggvaruhus, och fastnade till slut för mörka betongblock, som användes både i sin helhet och upp-

Erik XIV:s riksäpple från 1561.

kapade, för att bygga olika kombinationer, »som ett lekfullt lego i sten«.

– Tanken var att regalierna skulle lyftas fram, och att murblocken endast skulle ge en arkitektonisk komposition men med en nedtonad roll. Knappt synas men ändå finnas där.

Ljutmässigt bestämde sig Bruno för ett hårt ljus precis ovanför regalierna för att ge dramatik i murblocken och svärta i skuggorna.

– Sedan placerade jag mellan ljuskällan och objekten en uppspänd genomskinlig diffusduk, som ett segel av sidenduk, för att ge ett mjukt ljus uppifrån som enbart påverkade regalierna. Och slutligen ett upplättningsljus från vänster, höger och framifrån. Allt detta arbete under ovärderlig support av min kunniga

assistent Emil Widstrand, vars kunskaper var en förutsättning för att kunna genomföra projektet.

Att regalierna skulle fotograferas på plats var en självklarhet, bland annat av försäkringsskäl, men det medförde också vissa tekniska och logistiska problem.

Riksregalierna mot klassisk blå bakgrund.

– Källaren, som tillhörde det nedbrunna slottet Tre Kronor, är helt becksvalt, det finns inte det minsta dagsljus där nere.

Regalierna, som bland annat omfattar Erik XIV:s krona från 1561 och Gustav Vasas rikssvärd från 1541, är naturligtvis riktiga dyrgripar. Exakt hur värdefulla är svårt att fastställa, men 1998 värderades de till ungefär 415 miljarder kronor. Och i dag är de sannolikt värda ännu mer.

– Det är lite speciellt att arbeta med sådana föremål. Jag fick ställa ljuset på en kopia av kronan innan den riktiga kronan sattes på plats av två hovanställda iförda vita handskar. Men objekten är inte bara värdefulla i pengar räknat, de har också ett otroligt symboliskt värde. 🇸🇪

SKATTKAMMAREN

Skattkammaren är ett museum i källarvalven under Rikssalen på Stockholms slott, där Sveriges riksregalier och andra värdefulla föremål visas för allmänheten. Här finns också bland annat Karl XI:s silverdopfunter som räddades undan den stora slottsbranden på slottet Tre Kronor 1697.

Äkthetsbevis

STEFAN ISAKSSON

Stefan Isaksson och hans team fotograferar en elbil från Polestar.

Hur ska man kunna veta om en bild är fotograferad eller AI-genererad? En lösning är att skapa bakom kulisserna-material som visar processen. Vi möter tre fotografer som alla visar hur de jobbar, för att lyfta fram hantverket.

TEXT **JONNA DAGLIDEN HUNT**
FOTO **STEFAN ISAKSSON,**
HELENA BLOMQVIST,
SONJA HESSLOW

En Polestar 3 lyfts in i en kub i Göteborgs ytterskärgård.

Göteborgs ytterskärgård lyfter en lyftkran upp en Polestar 3 in i en kub på en liten ö, mitt i havet. Det färdiga motivet på bilen i kuben kan tyckas vara överkligt. I alla fall om det inte vore för bilmärkets egna bakom kulisserna-bilder från den spektakulära fotograferingen. Stefan Isaksson, som fotograferade kampanjen på plats från en guppande båt, var med och lanserade bilmärket Polestar. Han har en bakgrund som ingenjör och jobbade länge i Volvos designteam, innan han sadlade om för att satsa på sin hobby fullt ut. I dag har han jobbat som fotograf på Polestar sedan 2018, och är med på de flesta av märkets fotograferingar. I sina tidigare roller var han van vid att använda CGI, så kallad Computer Generated Images.

– Även om CGI blir verkligare och verkligare och mer realistiskt, blir resultatet ofta lite själlöst. Ibland har jag kunnat oroa mig för att det skulle ta över kamerans jobb, men på något sätt har det aldrig hänt. Redan på 00-talet talades det om att fotografiet skulle dö. Men nu är det 2025 och det har fortfarande inte hänt, säger Stefan Isaksson och be-

skriver att de på Polestar har olika typer av verktyg. När de gör så kallade bilkonfiguratorer, alltså där kunden väljer sin egen bil och kan plocka ihop fritt hur de önskar sig den, används CGI för att illustrera de olika delarna för att det är effektivt. På samma sätt används CGI när de har fotograferat en bil för, säg, tre år sedan och sedan gör en uppdatering av årsmodell med nya fälgar.

– Det är samma bil, men i stället för att fotografera om den bilen och åka iväg utomlands och lägga pengar på det, kameramatchar vi fotot i 3D-programmet, renderar in nya fälgar som blir fotorealistiska, och retuscherar in dem över de andra.

När det kommer till marknads- och kampanjmaterial uppskattar Stefan Isaksson att han producerar runt 80–90 procent av alla marknadsbilder för Polestar. Här vill ledningen att bilderna ska vara äkta. Det upplevs mer exklusivt än när allt är datorgenererat. Men den största orsaken till att de inte använder AI till hjälp, mer än att i vissa fall kunna förlänga en bild i Photoshop, är osäkerheten kring upphovsrätt.

SJÄLVPORTRÄTT

STEFAN ISAKSSON

Stefan Isaksson är verksam i Göteborg, där han bland annat arbetar för Polestar. På meritlistan finns Red Dot Design Award samt finalplatser Hasselblad Masters och One Eyeland Awards.

Riktig bil på riktig is, helt utan AI.

»Vi rekar i en vecka för att hitta den perfekta platsen, innan vi åker tillbaka och gör produktionen.«

– Det hade ju varit förödande om vi promptade en AI att göra en bildkampanj och så plockar den från olika locations online. Sedan pumpar vi ut den över hela världen för att sedan bli stämde av någon konkurrent. Det hade ju varit döden för ett bilföretag.

En annan stor utmaning med att använda AI är också att Polestar är så specifika ur en varumärkes-synpunkt, beskriver Stefan Isaksson.

– Ad:n, producenten och jag jobbar otroligt tätt med en idé. Om vi ska åka och fotografera en väg med palmer, då är det inte lätt att hitta den. Vi kanske rekar i en vecka för att hitta den perfekta platsen, innan vi åker tillbaka och utför produktionen. Att bara prompta en AI att göra en bildkampanj med en bil på en strandväg med palmer – det ska mycket till för att det ska träffa rätt. Bilen ska se bra ut också. Det är svårt även för mig som har fotograferat tusentals marknadsbilder på våra bilar att få bilen i rätt perspektiv och proportioner. Att en AI då skulle kunna göra det och träffa perfekt, det är en otroligt liten chans i dagsläget.

När Polestar lanserades skulle locations hållas hemliga – det skulle skapa mystik kring varumärket att inte veta exakt var bilarna fotograferades. På den tiden publicerade de väldigt sällan bakom kulisserna-material, med konsekvensen att få trodde att det de såg var äkta. Kampanjen för Polestar 3 i Göteborgs skärgård var ett sådant exempel, men tur nog hade de fotograferat en del av den här typen av material och kunde i efterhand dela det med sina följare.

– Så här i efterhand kan man tycka att vi kunde ha publicerat mycket mer av det materialet så att människor verkligen förstod historien bakom. Många är intresserade av det. De senaste åren har vi oftast med en fotograf som gör fina bakom kulisserna-bilder på våra produktioner, säger han.

Steg för steg visar fotografen Sonja Hesslow hur hon har byggt upp en av sina bilder i en video på Instagram. Det är ett självporträtt där hon står i ett hav av brudslöja. I videon beskriver hon hur hon har köpt blommorna, byggt

upp en liten scen med hjälp av oasis och strött dekorations sand ovanpå. En träfigur, som klätts med en miniatyrklänning sydd av kanten på hennes farmors nattlinne, dekorerad i samma blommor, fästs i scenen. Efter många timmar, när allt sitter på plats, inklusive rätt ljus, trycker Sonja Hesslow på avtryckaren. Det slutliga steget blir att fotografera sin egen överkropp; iklädd samma nattlinne och en helkroppsstrumpa som hon har gjort om till skärp, låter hon kameran ta en bild. Hon klipper sedan ihop de två bilderna i Photoshop.

I takt med att bildgenerering med hjälp av AI har ökat – 37 procent av den svenska befolkningen över 16 år uppger att de har använt generativa AI-verktyg under de senaste tre månaderna – upp från 25 procent året innan, enligt SCB – har också fotografer som Sonja Hesslow insett vikten av den här typen av bakom kulisserna-material för att visa upp hantverket som ligger bakom hennes bilder. För Hesslow har det blivit en naturlig del i hur hon marknadsför sig.

– När AI har blivit så stort vill jag vara äkta, jag vill visa ännu mer hur jag producerar mina bilder. Jag har fått höra genom åren att »du ska inte avslöja hur du gör och det är mer mystiskt om du inte visar«. Men jag känner att jag vill visa precis allt jag gör.

Sedan starten har Sonja Hesslow varit intresserad av det surrealistiska. Hon utbildade sig på Media College i Viborg, Danmark, och tidigt fick hon intresse för ett konstnärligt skapande. I motsats till en av hennes praktiker i en fotostudio där hon fick »fotografera gravida och barn på löpande band«, ville hon att hennes bilder skulle få ta tid att skapa, och hon blev mästare på ljussättning.

– Jag minns fortfarande när jag gick en analog fotokurs och la ner filmen i vätskan för första gången och såg bilderna växa fram. Det är lite samma när man ljusmålar, för då använder man lång slutartid. Fotograferar jag i en halv minut, då bearbetar också kameran i en halv minut. För mig blev det en långsammare process och mer av ett hantverk.

Sonja Hesslows process är med andra ord lika viktig som slutresultatet. Därför skulle hon heller

»När AI har blivit så stort vill jag vara äkta, jag vill visa hur jag producerar mina bilder.«

Sonja Hesslow visar gärna upp arbetet bakom sina bilder, för att visa att det inte handlar om AI.

SONJA HESSLOW

37-åriga fotografen

Sonja Hesslow växte upp i Varberg men bor och arbetar sedan flera år i Stockholm. I höstas vann hon SM-guld i fine art-klassen. Hon har också haft ett antal soloutställningar.

aldrig ta genvägar med hjälp av AI (om det inte handlar om att kanske plocka bort ett vägguttag som stör i bilden).

- Jag skulle aldrig få för mig att plocka in ett element från en stockbild till exempel. Jag har satt de gränserna för att jag själv ska känna mig äkta, jag vill ha skapat hela bilden själv, säger hon, och beskriver hur hon i en av sina bilder la en vecka på att bara klippa ut ormbunkar.

- Jag tror att folk får mer respekt för det jag gör när jag visar upp att allt är gjort på riktigt. Det är också det mina kunder betalar för. Det är inte bara en fin bild utan de ser också att hela min själ ligger i den.

På så sätt menar också Sonja Hesslow att hon kan ta mer betalt för en bild som är »äkta« jämfört med en AI-genererad bild. Anledningen till att hon visar upp sitt hantverk är också för att visa att hon behärskar andra konstformer än »bara« fotografi och digital konst.

- Jag tror att folk är villiga att betala mer för något som man vet att det ligger mycket jobb bakom.

Jag tror också att människor får mer förståelse för att det jag gör är en konstform. Många kan se ner på sådant som är skapat digitalt jämfört med det som är skapat »på riktigt« och jag tror att min målgrupp snarare ligger i det fältet som uppskattar hantverket, säger hon.

Ytterligare en fotograf som har funderat mycket på intåget av AI är Helena Blomqvist. Hon började fotografera redan som 16-åring. I dag finns hennes verk representerade bland annat på Moderna museet, Borås konstmuseum och i Hasselbladstiftelsens samling och hon har haft en rad uppmärksammade utställningar både i Sverige och utomlands. Blomqvist är känd för att skapa sagovärldar som hon bjuder in betraktaren till, ofta modeller av djur som förmänskligats i olika situationer.

Likt Sonja Hesslow är Helena Blomqvist också nogga med att visa sin process bakom motiven. Bland annat kan man ta del av hur hennes collage

Helena Blomqvist,
»Cygne noir«, 2019.

»Jag vill visa att jag gör allt för hand och att det är extremt tidskrävande.«

HELENA BLOMQVIST

Modellbygge uppfört i Helena Blomqvists studio och ateljé på Södermalm i Stockholm.

SJÄLVPORTRÄTT

HELENA BLOMQVIST

Helena Blomqvist finns representerad på bland annat Moderna museet, Borås konstmuseum, Konstmuseet i Skövde samt hos Hasselblad-stiftelsen. Hon har också gett ut ett antal böcker.

byggs upp, som det hon just nu håller på med, ett verk med maneter fotograferade under ett vistelsestipendium på Färö, eller hur hon målat och klippt ut figurer som ser ut som människor från förr till en ny bild som utspelar sig på Nordpolen.

För att markera mot tekniken har Blomqvist börjat förstärka och lyfta fram det analoga i sin process, som inkluderar scener, modeller och rekvisita. Hon går till och med så långt som att inkludera sina scenografier i utställningar. Besökarna får ta del av minutiöst skapade små världar – på utställningen *On the ending of species* var det bland annat i form av en kyrkogård fylld med gravstenar från verket *Cemetery for extinct and endangered species* – och i utställningen *Farmor träffades av blixten två gånger* ett miniatyrhus som föreställer Blomqvists farmors hus från ett av hennes senaste verk där hon berättar om sin egen släkt.

– Jag har arbetat fram mitt bildspråk under de senaste 25 åren, det har utvecklats till att jag bygger scenografier och gör skulpturer, de tillför en ny dimension i utställningarna. Tidigare tänkte jag att

det förstör illusionen av skalorna som jag älskar att leka med när jag visar upp rekvisitan. Men jag vill visa att jag gör allt för hand och att det är extremt tidskrävande. Det är den aspekten som känns så oerhört irriterande när man tänker på så kallad AI-konst, det blir så platt och själlöst, säger hon, och beskriver hur hon mer och mer gått tillbaka till klipp och klistra. Hon använder sig av teckningar som hon har gjort tillsammans med fotografier, men det kan också vara att skriva berättelser till motiven.

– Jag jobbar mer med materialet nu, utklippta figurer i akvarell, och jag provade att göra ett platina/palladium-tryck – en teknik som är jättegammal men som verkligen får känslan av ett fotografi, och som håller väldigt länge. Jag vill tillbaka till de här gamla teknikerna igen. Den kunskapen blir på något sätt mer exklusiv för att det är så få som lär sig den i dag. Jag har också börjat skriva mer till mina bilder, jag tänker att jag ska fortsätta att tänka utanför boxen hela tiden, hitta nya sätt att berätta på. 📖

Alla tycker ju att det är läckert med en tjej med pistol

Journalisten och filmskaparen Sofia Curman går till botten med hur ett fotografi blev en målände konstnärns mest kända verk.

I ETT OCH ETT HALVT ÅR har jag jobbat på en dokumentär om Cecilia Edel-falk. Nu är den färdig och sänds snart på SVT. Efter veckorna i klipprummet, med hennes ansikte och konst framför mig på skärmen, känns det tomt. Jag saknar Cecilia.

Dokumentären är 58 minuter lång och Cecilia har varit verksam i 40 år.

Självporträtt med pistol skymtar bara snabbt förbi i min film. Mitt porträtt av Cecilia lyfter fram hennes känslighet, intuition och känsla för färg, och den här svart-vita bilden har något hårt och tufft över sig. Dessutom har jag valt att skildra henne främst som en målare. När jag fick frågan att skriva om ett fotografi, var det

en möjlighet att ge bilden rättvist utrymme. Och en chans att återigen noga betrakta Cecilias ansikte.

CECILIA HADE ETT OSANNOLIKT genombrott i början på 1990-talet. Stora internationella gallerier drog i henne, en ny generation konstkritiker skrev om henne som en symbol för det postmoderna. I sin genombrottsutställning *En annan rörelse* 1990, målade hon samma motiv sju gånger i olika storlekar. Förlagan kom från ett modereportage i livsstilsmagasinet *Clic*. Utställningen följdes av en hätsk debatt på kultursidorna om original och kopia och upphovsrätt. Cecilia blev på sätt och vis fångad i den tidens diskussion som har ganska lite med hennes konstnärskap att göra när man ser det i retrospektiv.

Det sägs ofta om Cecilia att hon har en liten produktion. Det stämmer inte, jag hittar ständigt bilder på verk jag inte sett tidigare, i utställningskataloger eller sparade på cd-romskivor i hennes förråd. Det som är sant är att hon arbetat med få motiv. Hon spelar motivet som ett stycke musik, om och om igen, och undersöker hur små skillnader i energi, nyans eller komposition påverkar bildernas laddningar inom sig och mellan varandra. Som att experimentera i mörkrummet och skapa olika kopior av ett och samma negativ.

Länge undrade jag hur den här bilden, som till sitt uttryck bryter kraftigt mot oljemålningarna som Cecilia slog igenom med, hittade sin plats i hennes konstnärskap. Men nu när jag har sett hur nära besläktad hennes måleriprocess är med den fotografiska processen framstår det som en naturlig utveckling att ett av hennes mest kända verk är ett fotografi.

Det finns flera versioner även av detta motiv, jag får ingen rätsida på hur många. När jag googlar fylls skärmen av olika bilder. Pistolens placering något skiftande, liksom handen med självutlösaren. Ansiktet vinklat på lite olika sätt. Vissa är beskurna så att en bit av jeansen syns och plötsligt gör byxmodellen bilden mer tidstypisk.

VID DEN HÄR TIDEN hade hon slutat använda bilder på främmande människor i tidningar och börjat med sina serier av självporträtt. Efter att hon målat *En annan rörelse* fick hon höra att den unga kvinnan på bilden i *Clic* hade farit illa under fotograferingen. Kanske gällde det fler kvinnor hon målat av? Gjorde också hon sig skyldig till övergrepp när hon upprepade

motiven? Den risken fanns inte om hon använde bilder av sin egen kropp och sitt eget ansikte.

I en intervju som jag inte använde i min film berättar Cecilia att *Självporträtt med pistol* gjordes till ett konstprojekt som hon blev inbjuden till 1993, med utställningar runt om i Stockholm. Konstnärerna slog tärning om platserna och Cecilia fick Brunkebergstunneln, precis intill gatuhörnet där Olof Palme blev skjuten.

Hon berättar att hon ville gestalta en stark känsla hon bar på de där åren, som handlade om att vi alla var skyldiga till mordet.

Pistolens på bilden är en likadan som mordvapnet. Hon fick låna den i en butik som sålde vapen på Södermalm och bilden är tagen i en lägenhet precis intill, i en byggnad som höll på att rivas. Ytterväggar hade redan börjat tas ner. Hon stod som i ett dockskåp med ryggen mot en vägg med trasiga tapeter och framför sig bara ett hål ut mot staden. En vän hjälpte henne att ställa in skärpan. Det var första gången i sitt liv hon höll i ett vapen. Hon kände en märklig känsla av makt, berättar hon, som att hon med pistolen kunde nå hur långt som helst.

Det viktigaste med bilden är förstas blicken. Den utstrålar makt, skräck och beslutsamhet. Hon är på samma gång förövare och offer. Som om hon hotar att skjuta sig själv. Hon minns att hon kände en stark rädsla att trycka av med fel hand. Revolvern istället för självutlösaren. Vapnet var laddat, visserligen med lösa skott, och situationen var spänd.

En selfie med vapen. Hade det ens varit möjligt att göra den här bilden idag? Barn som poserar med pistoler som statussymboler är en av internetns mörkaste motivsfärer på 2020-talet. Men visst finns dubbelheten också i de bilderna. Skräcken och maktkänslan, offret och förövaren. Idén om att vi alla är skyldiga är odiskutabelt aktuell.

Cecilia visade till slut inte *Självporträtt med pistol* i Brunkebergstunneln, men senare i många andra sammanhang. Ibland har institutioner velat använda den i marknadsföringen även om verket inte visas i utställningen. Sedan 2011 finns en version i jätteformat i Moderna museets samling. Jag frågade Cecilia i intervjun som klipptes bort varför hon tror att bilden har blivit så välkänd och omtyckt. Hon svarade på sitt typiskt krassa sätt att »alla tycker ju att det är läckert med en tjej med pistol«

/ SOFIA CURMAN

SVENSKA FOTOBOKSPRISET 2026

Och vinnaren är...

139 böcker inom vitt skilda ämnen tävlade om det prestigefulla Svenska Fotobokspriset. Vinnarboken korades den 25 mars i år.

No
One
Left
to
Blame

Charlie
Hay

»Det är samtalen jag vill åt«

NO ONE LEFT TO BLAME

Charlie Hay

FÖRLAG La Maison de Z.

ART DIRECTION Zhen SHI.

FORM Ma Shirui.

TEXT Charlie Hay och

Vincent Stephen.

» **N**o one left to blame« känns i handen, det matta pappret med sina svarta och mörkgrå nyanser med tryck i silver kräver uppmärksamhet och närvaro. Alla bilderna i boken är tagna på platser i världen dit människor begett sig för att ta sina liv. Platserna är inte namngivna och bilderna framstår snarast som hägringar eller som symboler för ensamhet.

Jag när Charlie Hay på Zoom, i hans hem i Lillhärda i Härjedalen, och ser honom sitta omgiven av böcker i ett arbetsrum. Han vet inte om att han vinner, bara att han är nominerad: Stort grattis!

– Tack snälla, det kom väldigt oväntat för det här ämnet är tungt. Men jag är väldigt stolt, för boken blev precis så bra som jag drömde om, säger han.

Charlie Hay är konstnär med en master från Konstakademiet i Trondheim, Norge. I hans arbete finns ämnen som spänner från landsbygds politik till filosofiska perspektiv på livet.

»Mitt arbete uppstår ur nödvändighet; mina bilder är som bäst när något står på spel. Ibland kan det kännas som om livet självt står på spel – att helt enkelt blotta känslor för att kunna gå vidare i vardagen. Ängest, oro och sorg är ofta utgångspunkter för ett verk och dess processer, men samtidigt drivs det i lika hög grad av kärlek« står det på hans hemsida.

I många år har Charlie Hay arbetat med självmord som tema. 2011 tog hans 21-åriga vän sitt liv och Charlie blev kvar med sina frågor. Efter det började han fotografera för projektet *Ten ways to kill yourself*.

– Jag kände mig ensam och försökte förstå varför han gjorde det. Svaret jag fick var att det bara var en olyckshändelse. Jag var yngre och argare då och ville provocera, men framför allt väcka min omgivning, särskilt mina närmaste, till att börja prata om saker som är svåra, säger han.

Under åren som gått har ytterligare en av hans närstående tagit sitt liv. Och Charlie Hay har slutat söka efter svar på frågan varför för att istället fokusera på att hitta acceptans. Han vill finnas där för den som vill prata om det som är jobbigt och han vill tala om psykisk ohälsa och suicid.

– Om man bara är öppen utan förutfattade meningar kan man mötas. Det är samtalen jag vill åt. Jag har märkt att reaktionerna kring bilderna

LARS DAREBERG

verkligen kan skifta. När jag och min fru var i Manchester på ett artist talk nyligen blev moderatör verkligen illa till mods över temat och ville varna publiken i förväg. Intressant tycker jag, kanske

har vi i Norden ändå något lättare att tala om det. Varje gång jag har ställt ut och talat om bilderna så har jag fått höra nya berättelser, säger han.

Boken innehåller en text av skribenten, musikern och psykologen Vincent Stephen som jämför Hays förhållningssätt med den terapeutiska metoden att närma sig andras lidande och svåra berättelser utan att fördöma. Men essän problematiserar även romantiseringen av självmord som både litteratur- och konsthistorien är full av, från Goethes *Den unge Werthers lidanden* och framåt.

Vad säger du om det, finns det en fara i att estetisera ämnet?

– Ja, absolut och det är verkligen en balansgång, en tunn linje att gå på. Tunnelbanestationen Dostojevskaja i Moskva är ett exempel på en sådan plats. Men jag tycker inte att boken gör det. Rent konkret så har vi exempelvis valt bort ortsnamn, inga beskrivande texter finns i boken och allt det är medvetna val, säger han.

Charlie Hay har fotograferat på många platser: I den kända Aokigahara-skogen i Japan, på tunnelbanestationen Dostojevskaja i Moskva, Ryssland, vid Niagarafallen i USA, och i surrealisternas favoritpark Parc des Buttes-Chaumont i Paris bland annat. **Är det någon av dessa platser som du känner extra starkt för?**

– De är alla betydelsefulla, men när jag var vid Niagarafallen för att ta bilder var det en person där samtidigt som tog sitt liv. Det var en väldigt mörk, påtaglig känsla att vara på plats då.

Du beskriver även hur du numera kan se andar vid den vackra fjällplatån Preikestolen i Norge.

– Ja, när man vet att människor tagit sig till platsen för att avsluta sina liv där så förhåller man sig på ett helt nytt vis. Minnet av dem som dött blir som andar. Men på samma gång tänker jag att när jag har en dialog med de som lever kvar och som får

NAMN Charlie Hay.
FÖDD 1987.
BOR I Härjedalen och Norge.
AKTUELL Nominerad till Svenska Fotobokspriset 2026.
GJORT Ställt ut på Kunst-
 raum B i Kiel, Fotografins hus
 i Stockholm och Vasli Souza
 Gallery i Oslo. Han är även
 medgrundare till Uncertain
 States Scandinavia.

berätta om sina döda anhöriga blir deras berättelser ett sätt att släppa andarna fria.

Hur gick tankarna kring bilderna och innehållet i boken?

– Jag hade ställt ut bilder i projektet men ville inte att boken bara skulle bli en portfolio eller uppvisning av mina bilder, jag ville verkligen att den skulle bli en konceptuell helhet och stå för sig själv. Och Zhen var precis den jag ville arbeta med. När jag varit på fotofestivalen i Arles har jag alltid köpt böcker av henne. Och när jag var med på en portfolio review där visade jag henne bilderna och till slut bestämde vi oss, men det var en process, jag ville inte göra boken för snabbt.

Hur gick samarbetet till?

– Vi samarbetade väldigt bra. Zhen fick de bilder hon ville ha. Jag tror verkligen att det är bra att ta hjälp med urval. Men med finansieringen av trycket var det svårare. Jag sökte en massa stipendier men fick inte ett enda. Jag brukar numera skämta med elever jag träffar på fotoskolor att om de vill ha stöd eller stipendier för projekt så ska de *inte* arbeta med självmord som tema, säger han.

Men du lyckades ändå göra en bok.

– Ja, till slut startade jag en crowdfunding-kampanj att få pengarna till tryck och det gick bra och jag fick in 44 000 kronor. Sedan lade jag in lika mycket själv för att göra boken i 500 exemplar. Nu har jag hälften och Zhen har den andra hälften av upplagan.

»Jag känner mig fortfarande lika stolt varje gång jag lyckas göra en bra kopia i mörkrummet.«

– När boken äntligen var klar i november 2024 premiärvisade jag den på båten Polycopies i Paris. Där var det så dåligt ljus att man inte riktigt kunde se bilderna. Att bilderna i boken förändras med hur ljuset faller, det var en viktig utgångspunkt för Zhen. Bilderna behöver mycket ljus.

Titeln på ryggen ligger inte helt rakt – finns det en tanke med det?

– Det handlar om den obalans som temat i boken handlar om. Texten är även bruten på samma sätt som tabut ska brytas.

Men är du färdig med detta ämne nu?

– Lite svårt att veta, det finns flera platser kvar som jag inte fotograferat och nyligen var jag på Grönland och tog bilder på ett ställe, det kan hända att någon bild därifrån dyker upp på en framtida utställning.

De analoga fotografierna i Hays fleråriga utställningsprojekt visades alltså i flera utställningar innan det blev en bok.

Hur ser din fotografiska process ut? Varför analogt och inte digitalt – och varför storformat?

– Först och främst tycker jag att digitalt fotografi är tråkigt. Och den analoga processen begränsar mig i det jag kan göra, så bara det är en utmaning. Jag känner mig fortfarande lika stolt varje gång jag lyckas göra en bra kopia i mörkrummet.

– Och jag arbetar med storformat för att det är enklare. Storformatskameran är nästan som en pinhole-kamera. Negativen har mer detaljer än mindre format och är roligare att arbeta med.

– Sedan är det speciellt när man är på resa att lyckas hitta ett mörkt förråd eller en toalett och ljussäkra filmen så gott det går för att ladda om kassetter – och att hela tiden vara lite rädd att det ska läcka in ljus och att filmen ska bli grå, säger han.

När du inte gör fotoböcker – vad gör du då?

– Jag är konstnär på halvtid och jag och min fru Dagny har flera pågående projekt på gång. Periodvis bor vi i Norge där vi försörjer oss genom att ta porträtt på förskolor, vi är dagisfotografer alltså. Det har jag gjort i tolv år och det är ett lätt och roligt jobb som ger energi över till annat konstnärligt skapande, säger han.

Vincent Stephen skriver i boken om vikten att hålla linjen öppen mot de levande. Han hade särskilt drabbats av en bild i ditt projekt som föreställer en telefonkiosk. Skulle man kunna se ditt arbete som en sådan öppen linje?

– Ja, det hoppas jag, jag vill verkligen tala om de här svåra sakerna. Ord är viktiga.

/ JENNY MORELLI

JURYNS MOTIVERING:
Med ett anspråkslöst format tar Charlie Hay sig an ett komplext ämne utan att bli exploaterande när han fotograferar platser där självmord har ägt rum. Det dova bildspråket och den höga tryckkvaliteten tar med omsorg hand om förlusten och tystnaden som tematik. Fotografi, form, tryck och text samverkar så att fotoboken blir berörande och uttrycker en stilla sorg.

Searching for Sivagami

NORDISK
FAMILJEBOK
SUPPLEMENT
A-SOTVOS

VIRLDS-
HISTORIA
VI
HISTORIA

»Searching for Sivagami« är resultatet av ett livslångt undersökande. Nu har boken, som är Hannah Modighs mest personliga hittills, nominerats till Fotobokspriset 2026.

»Ett sökande efter någon jag aldrig skulle hitta«

SEARCHING FOR SIVAGAMI

Hannah Modigh

FÖRLAG Kult Books.

FORM Hannah Modigh

och Janne Riikonen.

Fotografen Hannah Modigh dokumenterar ofta de mest utsatta i samhället, som ungdomarna i *Hillbilly heroin, honey* i den utsatta gruvstaden St. Charles i Virginia (Vinnare av Fotobokspriset 2010), de hemlösa kvinnorna på daghärbarget Klaragården i Stockholm i *Archive of longing* eller några av USA:s fattigaste invånare i Louisiana i *Hurricane season*. Men i sin senaste bok *Searching for Sivagami* vänder Hannah blicken mot sin egen uppväxt i södra Indien, mellan tre och sju års ålder. För att komma underfund med de minnen hon burit med sig under 30 år har Hannah åkt tillbaka flera gånger till platsen som hon och familjen bodde på. Resultatet är en personlig fotobok i dragspelsform, där minnesfragmenten sätts samman till en rörande berättelse.

Medan föräldrarna till Hannah och hennes två systrar jobbade tog den lokala kvinnan Sivagami hand om dem på dagarna. De knöt ett starkt band, och det sista Hannah minns av Sivagami är hennes tårar som föll från kinderna när de skiljdes åt.

- Från att ha haft en kvinna runt oss typ varje dag förlorade vi den kontakten och då fanns det inte möjlighet att ringa eller mejla. Samtidigt visste jag inte om hon grät för att vi skiljdes åt, eller för att hon kanske förlorade sitt jobb. Var det en riktig relation? Det har varit hela min ursprungstanke med projektet - ett sorts sökande efter någon som jag antagligen aldrig skulle hitta, säger hon.

På resorna tillbaka försökte Hannah återupptäcka de platser som hon mindes från barndomen. Det kunde vara gator de hade gått på, tempel de hade besökt, eller stränder som Sivagami brukade ta dem till. Men också de mer praktiska platserna, som deras hem och skola. Hannah har också fotograferat unga tjejer som hon har korsat vägar med.

- Jag tänkte att jag antagligen inte skulle få träffa henne fysiskt. Så detta blev ett sätt att fråga - är

det du? - även om det var 30 år sedan. På något sätt kunde jag också spegla mig själv i dem. För mig handlar konst om att försöka förstå saker som man inte riktigt kan sätta ord på, beskriver Hannah, som

också förutsättningslöst visade upp ett passfotografi på Sivagami i de flesta av sina möten.

- Plötsligt en dag svarade en person på gatan ja. Mannen beskrev var Sivagami bodde och jag gick dit och knackade på dörren. Det var hennes son som öppnade. Jag frågade om Sivagami var hemma. Och han svarade: »Javisst.« Så öppnade han en dörr och så satt hon där.

Det var tydligt att mötet betydde lika mycket för Sivagami. Hennes barn, som pratade bäst engelska, berättade att deras mamma alltid sagt att »En dag kommer de att komma tillbaka«, och syftat på Hannah och hennes systrar.

- När vi möttes hade hon ett rött band runt halsen med en nyckel.

Den ledde till en plåtväska där hon sparat allt med affektionsvärde, hennes barns kläder, en bröllopsari - och högst upp låg ett fotografi på Hannah och lillasyster Hedda.

När Hannah kom hem igen lämnade hon in filmen från resan för framkallning. Det visade sig snart att rullarna med 180 bilder var tomma.

- Då var det som att jag förlorade henne igen, beskriver Hannah, som för att dämpa ångesten bestämde sig för att snabbt åka tillbaka till Indien. Den här gången i sällskap av sin syster Hedda och sin egen familj.

- Då visste jag precis hur jag ville ta bilden. Första gången hade jag bara min kamera och hon satt i ett väldigt mörkt rum. Det var svårphotograferat och jag tror inte att bilderna blev så bra. Jag ville ta bilden precis som hon satt när han öppnade dörren. Sivagami kunde inte gå så hon var lite fast i det blå rummet. Så det ljus som fanns var det som jag var tvungen att jobba med. Men nu hade jag stativ med mig. Det var fint att alla fick träffas - kort efter att vi kom hem till Sverige dog Sivagami.

Medan kapitel ett i boken blev tillägnat sökandet, och en känsla av distans mellan Hannah och objektet, blev kapitel två dedikerat till mötet med Sivagami. När man vänder på boken är hennes porträtt det första man ser.

- Det här kapitlet är mycket intimare. Det handlar mer om systerskap och om att vara kvinna, och om att bry sig om varandra. Efter Sivagamis död kom jag tillbaka för att ge bilder till hennes familj. Då fortsatte jag mitt arbete.

/ JONNA DAGLIDEN HUNT

LARS DAREBERG

»Det är mitt ansvar att ge ut den här boken«

ECHOES OF MAIDAN

Christoffer Hjalmarsson

FÖRLAG Christoffer
Hjalmarsson.

FORM Greger Ulf Nilsson.

TEXT Ivar Andersen.

Kiev, snart tre på natten. En extrem januarikyla har lagt sitt grepp över staden. Men på Majdan, Självständighetstorget, stiger en värme ur eldar som flamar mot natthimlen. Rök och gnistor väller fram medan aktivister rör sig snabbt genom halvdunklet. Det är 2014 och Ukraina står på tröskeln till en revolution.

– Det var surrealistiskt. Samtidigt som jag frös kände jag en enorm hetta från bränderna slå mot ansiktet. Om jag kom för nära skulle jag brinna upp, berättar fotografen Christoffer Hjalmarsson.

Bränderna är en medveten manöver för att sätta polisen ur spel, liksom försöken att kasta molotovcocktails och avfyras fyrverkerier. Christoffer rör sig försiktigt, försöker dokumentera genom en sikt som ständigt slits sönder av rök, eld och fladdrande skuggor. Konturer suddas ut, avstånd försvinner.

– Plötsligt bränner det till i knävecket.

Han faller ihop. Ovetande om att dessa minuter snart ska bli riksnyhet att en svensk fotograf skjutits i Ukraina med en gummikula från polisen. Men den här natten ska också ge honom det mest prestigefyllda priset i Årets bild och i dag, tolv år senare, vara en central del av fotoboken *Echoes of Maidan*.

Trots att ett decennium har gått är bilderna smärtsamt aktuella – något Christoffer insåg när han rensade hårddisken sommaren 2024.

– När den fullskaliga invasionen av Ukraina skedde 2022 flyttades fokus snabbt, som om allt började då. Men det ukrainska folkets kamp för frihet har pågått sedan november 2013. Därför ser jag det som mitt ansvar att ge ut den här boken – att berätta om en revolution som inte bara tillhör historien, utan fortfarande präglar vår samtid.

Protestvägen på Majdan började som ett svar på att president Viktor Janukovyjt drog sig ur ett planerat associationsavtal med EU. I februari 2014 nådde allt sin kulmen.

– Protesterna utvecklades till ett uppror, som besvarades med skarp ammunition. Specialpolisen kallades in och sköt ihjäl demonstranter öppet på gatorna.

Bara några veckor tidigare hade Christoffer just börjat dagen på sitt frilanskontor på Södermalm i Stockholm när en redaktör från Expressen ringde och gav honom uppdraget. Tre timmar senare satt han på ett flyg till Ukraina.

LARS DAREBERG

– Jag gick direkt in i ett slags katastrofläge och började tänka praktiskt: vilka kontakter som varit där, vem som kunde hjälpa till med en fixare och hur det såg ut på plats.

Med sig hade han

journalisten Diamant Salihu.

– Det var som en *Jurassic Park*-film. Allt började lugnt, men snart ökade intensiteten och i nästa ögonblick var man mitt i det.

Vid ett tillfälle stod Christoffer vid folkmassan och fotograferade de avlidna, omgiven av sörjande.

– Plötsligt ropade Diamant att vi måste flytta oss. Rykten gick om prickskyttar på taken som riktade sina sikten mot folkmassan, som fortfarande sörjde de som skjutits ihjäl.

I *Echoes of Maidan* återges händelsen i en bild som visar de sörjande vid de bortgångnas fötter.

– Man ska alltid ställa sig frågan om man kan stå för det man gör. Jag vill känna att jag har behandlat människorna och det traumatiska de har upplevt med största respekt. Samtidigt vill jag skildra ett historiskt förlopp och få tittaren att dras in i det. Den balansen är hela essensen i bildjournalistiken.

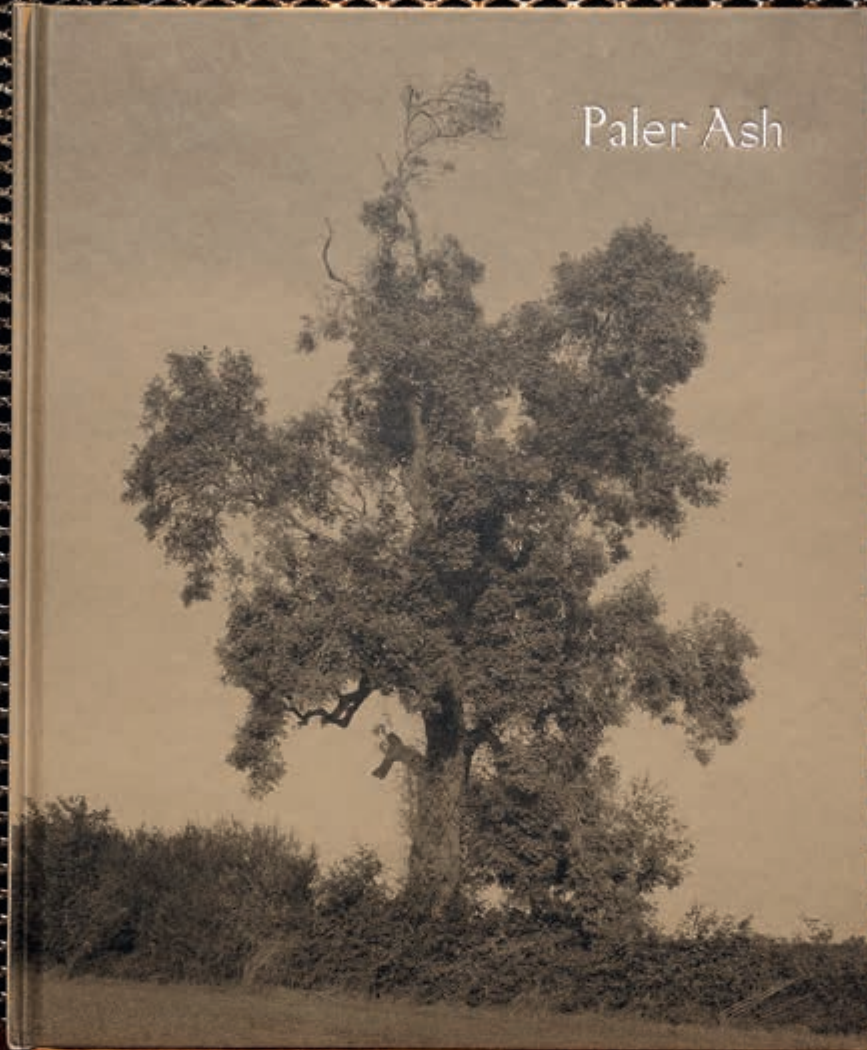
Kanske var det därför Christoffer som 19-åring, samma dag som han skulle börja en flygingenjörsutbildning, i stället hoppade på ett plan till Kosovo. Flygingenjör verkade bra på pappret, men i Kosovo, förstod han vad som verkligen gav honom tillfredsställelse.

– Att fotografera ett skeende för första gången var som att uppleva en orgasm.

I elva år arbetade Christoffer i krigszoner, och gjorde flera prisbelönta reportage från bland annat Afghanistan, Irak och Syrien. Drygt 30 år gammal återvände han hem och drogs mot rörligt foto. På senare år har han gjort dokumentärserierna *36 dagar på gatan* och *30 dagar i fängelse* på svt samt flera reportage från Dokument inifrån, där han arbetat sedan 2021. Vid sidan om har *Echoes of Maidan* tagit form.

– Drömmen är att den ska bli en folkhemsbok – som påminner om hur bra vi har det och hur snabbt allt kan förändras.

/ ELIN LILJERO ERIKSSON

Genom en visuell dialog berättar Emanuel Cederqvist och Sean Gardiner om askträdet och askskottsjukan, som hotar artens existens. Boken »Paler ash« är nominerad till Fotobokspriset 2026.

»Det är visuell arkeologi«

PALER ASH

Emanuel Cederqvist och Sean Gardiner

FÖRLAG Blackbook Publications.

FORM Eric Dahl Palmér.

TEXT Sean Gardiner.

Titeln »Paler ash« uttrycker bokens teman förgänglighet och förlust, och syftar både på fotografiet som bleknar med tiden och trädet som långsamt och tyst tynar bort. Det började med en askträdsdunge vid föräldrarnas sommarstuga i Stacketorp på Öland, som Emanuel Cederqvist lekte i som barn. När han upptäckte att träden höll på att dö av den beryktade askskottsjukan ville han dokumentera dem innan de skulle försvinna.

På sin masterutbildning i fotografi vid Göteborgs universitet HDK-Valand visade han några bilder från det påbörjade projektet. Då berättade kurskamraten Sean Gardiner att han hade en liknande idé. Han hade fotograferat almar angripna av almsjukan, som vid tidpunkten hade slagit hårt mot hans hemland England. Efter examen 2018 inledde de ett samarbete och när de tilldelades Hasselbladstiftelsens naturfotostipendium fick de möjlighet att utveckla projektet.

– Sean har porträtterat askträd i sin hemort Dorset i sydvästra England, medan jag har valt ut några i min öländska uppväxtmiljö. Projektet har sträckt sig över flera års tid och vi har fotograferat vid ungefär samma tidpunkt under sommaren, säger Emanuel Cederqvist och tillägger:

– I och med att vi har fokuserat på några få solitära träd som motiv händer det något när man bläddrar i boken och upptäcker de små skillnaderna.

Träd symboliserar liv, tillväxt och kontinuitet, men askskottsjukan sprider sig nu från östra till västra Europa. Svampsjukdomen bekräftades på Öland 2003 och i Dorset ett decennium senare.

– Bilderna skulle visualisera ett före och ett efter. Det som hade hänt på Öland, där sjukdomen är väl-etablerad och synlig, skulle också hända i England, där den börjar märkas. Platserna fungerar som

speglingar av varandra och boken inleds med de levande träden i Dorset och fortsätter med de döende eller döda askarna på Öland.

Under somrarna tillbringade de mycket tid i naturen

och skickade bilder till varandra i ett ständigt växande arkiv.

– Vi hade i princip samma slags utrustning: en fältkamera, som är lättare än andra storformatskameror, eftersom vi behövde gå omkring med den i landskapet, berättar han och fortsätter:

– Det har varit viktigt för oss att arbeta långsamt, dels eftersom analogt foto kräver mer eftertänksamhet, men också för att kunna skildra trädets långsamhet. Den tid som vi har lagt på de enskilda fotografierna och projektet i sin helhet hoppas jag lyser igenom.

Både Emanuel Cederqvist och Sean Gardiner har ett intresse för perception, att läsa landskapets former och de lager av historia och kulturarv som finns där, och de har tagit intryck av Robert Adams och andra fotografer från new topographics-rörelsen.

– Man kan säga att jag jobbar med visuell arkeologi. Människans påverkan på naturen finns där, men jag aktar mig för att vara didaktisk. Jag är främst intresserad av poesin och berättelsen, säger Emanuel Cederqvist.

Ett fotoprojekt uppstår ur ett mysterium som väcker hans intresse, kanske något som han har hört talas om, men inte vet så mycket om.

– Jag använder kameran för att försöka förstå vad det är, dels för att det är visuellt intressant, men också för att det finns en historia där som är värd att gräva i.

Tillsammans med några andra fotografer driver han förlaget Blackbook Publications, vilket fungerar som ett kollektiv där gruppen hjälps åt med försäljning och ställer ut tillsammans.

– Vi betraktar fotoboken som ett konstobjekt i sin egen rätt. Alla materialval är viktiga och tillför något värdefullt till innehållet och historien, framhåller han.

Paler ash är duplex-tryckt med svart och grått för att ge bilderna mer djup och känsla. En del av dem är tryckta på brunt papper, andra på vitt. De har valt svartvitt foto, för att göra uttrycket avskalat, lågmält och tidlöst.

– Jag ser fotoboken som ett gallerirum, en plats att visa bilder på. Du kan styra ett narrativ på ett annat sätt i en bok än i en utställning, och boken har också fördelen att leva längre. Precis som trädet har den potential att överleva oss själva.

/ MARIA MOLIN

LARS DAREBERG

Trinidad Carrillos bok
»Oneiromance« visar växter,
familjemedlemmar och djur.
Allt inbäddat i ett förtätat och
strålande ljusdunkel.

»Mina bilder är drömmar jag samlat in«

ONEIROMANCE

Trinidad Carrillo

FÖRLAG Skogen förlag.

FORM Eric Dahl Palmér.

TEXT Trinidad Carrillo

och Jorge Villacorta.

Drömmen kommer gudarna på besök. De bär på meddelanden från en annan värld, gränsen mellan olika verkligheter ligger öppen. Som den tycks göra i Trinidad Carrillos färgmätade och ofta dubbelexponerade fotografier av växter, familjemedlemmar och djur. Allt inbäddat i ett förtätat och strålande ljusdunkel.

Redan 2008 tilldelades hon Fotobokspriset för sin känsliga barndomsskildring *Naini and the Sea of Wolves*. *Oneiromance* är hennes andra nominering och sista delen i en trilogi. Titeln betyder »konsten att spå i drömmar«.

– Mina bilder är som drömmar jag samlat in för att de inte ska glömmas bort. I en pågående stipendieutställning på Göteborgs konstmuseum presenterar jag dem som hängande glasskärvor med ojämna kanter och dubbelexponerade ljusreflexer, berättar Trinidad Carrillo när vi ses på ett kafé på Hornsgatspuckeln i Stockholm.

Inspiration till den presentationen fick hon från författaren Michael Endes bok *Den oändliga historien*, där huvudkaraktären Bastian blir tvungen att göra representationer av världen, för att hålla fast i minnena och inte förlora sig själv.

– I den grekiska mytologin tänkte man att det finns två sorters drömmar – sanndrömmar och hittepå. Drömmarna passerar genom portar gjorda antingen av horn eller elfenben, symboler för sanning och falskhet.

Oneiromance består av fotografier tagna mellan 2015 och 2020, många av växter med hallucinogena egenskaper. Carrillo berättar om tropiska växter, men även om flera som finns här i Norden, och som traditionellt använts inom naturmedicin eller i andliga, schamanistiska sammanhang. Ett fotografi visar bolmörten vars blad brändes och användes redan i ceremonin kring oraklet i Delfi.

– Jag har samlat in ett slags register över drömväxter eller häxväxter. De är enteogener, vilket betyder att vara uppfylld av gudarna.

Trinidad Carrillo pratar fort och med inlevelse, men är samtidigt fokuserad. Orden kommer i en strid ström, medan hon letar sig fram i tanken. Hon vet vad hon vill säga, men associerar och följer flera parallella spår. På samma sätt är hennes bildberättande öppet för det som sker runtomkring.

– Jag använder inte blix, utan har slutaren öppen länge. Och kanske får jag med något som van-

ligtvis gömmer sig i mörkret, säger hon.
– I mitt sökande hamnade jag i en liten motorbåt i djungeln, hos en familj som bor omringad av vatten. Jag stannade med dem en tid. Min son fick feber och drömde

att hans huvud blivit en fågels. När jag kommit hem hittar jag en död fågel och tar en bild av den. Senare vill jag tatuera in en fågel, och min son får se en skiss av den.

Det visar sig att det är samma fågel som han haft feberdrömmar om – den heliga quetzal-fågeln, som anses ha magiska egenskaper – och vara en budbärare mellan världar.

– Jag började arbeta med boken några månader efter min pappas död 2020, och fyra år senare var jag klar med bildredigeringen. Mycket gick på intuition, och titlarna på de olika avsnitten skrev jag ner mitt i natten. »Hypnagogia« är anteckningar från skedet när man faller i sömn. Och »Maras & abduction« kommer ur min pappas tro på ufon.

– Tillsammans med bilderna blir de ledtrådar för vad som händer i mitt huvud. Att fota pappa var naturligt, men jag kände att jag behövde hans godkännande och fick det senare i drömmen. Det var som att vi gjorde en sista bild tillsammans. Han fick ett rosa skimmer runt sig, med darrande suddiga händer. Fotografiet påminner om vad jag kände då när det hände. Efteråt drömde jag om honom i två år. Han hjälpte mig att släppa taget om honom.

Trinidad Carrillo provade flera dummer med tunt eller tjockt papper tillsammans med formgivaren. Med det blev antingen för sladdrigt eller som en telefonkatalog.

– Blandningen som boken har nu kändes omedelbart rätt när jag höll den i handen. Som konstnär är det en lyx att få tid och fundera på vad man gjort. I det finns ett ansvar för vad man ska dela med sig av.

– Att göra böcker är dyrt och ett mycket otacksamt jobb. Framför allt kostar det emotionellt. Därför har Fotobokspriset stor betydelse, att få det kan göra att boken säljer slut. Eller att den annars ligger kvar i högar.

/ MAGNUS BONIS

»Något helt luststyrt och intuitivt«

Vinnare av Artist book-priset 2025, för böcker med en upplaga om max 50 exemplar, är Isak Uitto och Hilma Hedin med boken »30 fotogram«.

Att kalla 30 fotogram för fotobok är närmast att ta i i överkant. Snarare handlar det om ett fanzine eller en enkel tidning i tabloidformat, tryck på billigt, sladdrigt papper. »Boken« är inte ens häftad, så man kan enkelt själv ta ut sidorna man tycker om och sätta upp på väggen.

– Det har varit viktigt för oss att hitta ett annat förhållningssätt till fotoboken. Den måste inte vara på jättefint papper och man måste inte ha arbetat med den i tio år. Det kan lika gärna vara något snabbt och spontant. En fotobok måste inte vara för evigt. Att vi valde den här vägen handlar egentligen inte om brist på pengar, säger Hilma Hedin, som tillsammans med Isak Uitto står bakom årets vinnare i kategorin Artist book.

De bägge lärde känna varandra när de studerade på HNK-Valand. Hilma skulle just ta examen och Isak hade precis börjat på skolan. Att göra ett projekt tillsammans blev ett sätt att fördjupa och bibehålla den nya vänskapen.

30 fotogram består av just det boken heter: 30 bilder tagna utan kamera, där all dagliga föremål placerats på färgfotopapper som belysts genom olikfärgade filter. Boken är dock inte bara ett försök till att behålla en nyvunnen vänskap, utan också ett sätt att ta sig ur en kreativ blockering.

LARS DAREBERG

30 FOTOGRAM
Isak Uitto & Hilma Hedin

FÖRLAG Express
Publications.
FORM Max Ström.

Isak Uitto och Hilma Hedin satte upp tydliga ramar för sig själva: 30 bilder skulle skapas, de hade en helg på sig och de hade bara tre försök på sig med varje bild.

– Vi var ganska trötta på kameror. Vi bägge är väldigt noggranna, nästan pedantiska, när vi fotograferar, särskilt jag som mest arbetar i studio och sätter ljus. Därför ville vi i släppa kontrollen och göra något spontant för oss själva, något som är helt luststyrt och intuitivt, säger Isak Uitto.

30 fotogram var konstnärarduons första gemensamma projekt, som därefter följts upp av utställningar på Studio Tabac och Hammarkullen konsthall. Duon driver också förlaget Express Publications.

– Fotografer arbetar ofta ensamma, men det har gett oss en enorm frihet att göra detta tillsammans. Det har gjort hela den konstnärliga praktiken enklare och vi har blivit mindre ängsliga, säger Hilma.

På bokens sista sida är rekvisitan sakligt nedtecknad. Det är en nästan lika rolig läsning som att försöka tyda bilderna: Dinosaurie, paljettklädd, Traderafynd, diverse djurben, vape, Miami beachsmak.

– Vi är bägge intresserade av objekt och saker, och man skulle nog kunna kalla oss samlare.

Den fotoboksbevärande kanske rycker till lite över att boken är formgiven av Max Ström. Men här krävs nästan ett förtydligande. Det är alltså inte coffee table-bokförlaget som ligger bakom, utan en ung formgivare som råkar dela namn med förlaget, och som dessutom är Hilma Hedins pojkvän.

/ OSKAR HAMMARKRANTZ

Prisgalan 2025, som hölls på Biblioteket Live i Stockholm. Foto: Hendrik Zeitler.

Gala, fest och firande

SVENSKA FOTOBOKSPRISET belönar årligen fotografi i bokform och delas ut av Fotoförfattarna inom Svenska Fotografers Förbund. Vinnaren utses på Fotoboksgalan den 25 mars 2026 och får ett stipendium på 40 000 kronor, och de nominerade får ett stipendium om 10 000 kronor vardera. Vinnaren till Artist book-priset får ett stipendium på 20 000 kronor. Priset instiftades 1996.

I år skickades in totalt 139 olika bidrag i två klasser, Svenska Fotobokspriset och Artist book, med en maximal upplaga om 50 exemplar. 139 ansökningar är dessutom nytt rekord.

Efter galan och prisutdelningen finns det möjlighet att titta närmre på de tävlande böckerna, då de åker på en utställningsturné runt om i landet.

30 ÅR I FOTO-BOKENS TJÄNST

DET FÖRSTA Svenska Fotobokspriset delades ut 1996 till Anders Petersen för boken *Ingen har sett allt*. Därmed firar priset i år 30 år.

– Det är fantastiskt ärofullt och ett arv att förvalta. Priset är en självklar institution i dag, och jag har nästan svårt att tänka mig en tid utan det, säger Simon Mlangeni-Berg, ordförande för Fotoförfattarna

Vad kan ett pris som Svenska Fotobokspriset betyda för en fotograf i dag?

– Det betyder mycket, inte minst för den som är i början av sin karriär och som inte gjort så många böcker tidigare. Det ger uppmärksamhet och en uppmuntran som de flesta fotografer inte är bortskämda med. Jag vet också att det morot och en

piska för många, att man anstränger sig lite extra för chansen att bli nominerad till priset.

MÖT ÅRETS PRISJURY

JURYN I FOTOBOKSPRISET består i år av Magnus Westerbom, fotograf och fotoboks-författare, Ela Polkowska, fotograf och vinnare av Svenska Fotobokspriset 2025, Ida Wessel, formgivare, Maria Patomella, utställnings-ansvarig på Kulturhuset Stadsteatern i Stockholm och Sanna Samuelsson, författare och kulturskribent.

Årets jury i Fotobokspriset.

Hederspristagarna Elsa Modin och Tommy Arvidsson.

FOTOFÖRFATTARNAS HEDERSUTMÄRKELSE

FOTOFÖRFATTARNA instiftade 2017 möjligheten att dela ut en särskild hedersutmärkelse. Fotoförfattarstyrelsens särskilda utmärkelse ges till en person som med sitt konstnärskap eller sin gärning har haft betydelse för utvecklingen av svensk Fotoboksutgivning.

Årets mottagare är Elsa Modin, tidigare bibliotekarie vid Hasselbladsstiftelsen, och Tommy Arvidsson, fotograf och fotobokskonässör.

30 ÅR AV VINNARE

1996 ■ Anders Petersen:

Ingen har sett allt

1997 ■ Lars Sundh:

Ajax & Kingston

1998 ■ Jan Henrik

Engström: Härbärke

1999 ■ Kent Klich: El Niño

2000 ■ Per Skoglund:

Stockholms Satelliter

2001 ■ Ewa Stackelberg:

Berättelse för levande

2002 ■ Bertil Quirin:

Bohuslän i svartvitt

2003 ■ Anders Krisár:

Chords No. 1-17

2004 ■ Nina Korhonen:

Anna, Amerikan mamma

2005 ■ Lennart af Petersens och Åke Hedström:

Ljuset och rummet

2006 ■ Anna Clarén: Holding

2007 ■ Sune Jonsson: Och

tiden blir ett förunderligt ting

2008 ■ Trinidad Carillo:

Naini and the Sea of Wolves

2009 ■ Kent Klich:

Picture Imperfect

2010 ■ Hannah Modigh:

Hillbilly Heroin, Honey

2011 ■ Maria Miesenberger:

Sverige/Schweden

2012 ■ Inka Lindergård

och Niclas Holmström:

Watching Humans Watching

2013 ■ Björn Larsson:

Brandplats 3

2014 ■ Anna Strand:

Nagoya Notebook

2016 ■ Martina Hoogland

Ivanow: Satellite + Circular

Wait + Second Nature

2017 ■ Kalle Assbring:

Fadern, Sonen och Göran

2018 ■ Jenny Rova:

Älskling – A self-portrait

through the eyes of my lovers

2019 ■ Mikael Jansson:

Witnesses. Överlevande

från Förtintelsen.

2020 ■ Maja Daniels: Elf Dalia

2021 ■ Xenia Nikolskaya:

The House My Grandfather

Built. **Martin Bogren:** Hollow

Nadja Bournonville: A worm

crossed the street

2022 ■ Erik Berglin:

The Bird Project 2006–2017

2023 ■ Ingen pristagare

2024 ■ M C Coble och

Louise Wolthers:

Things change anyway

2025 ■ Ela Polkowska: Splinter

2026 ■ Charlie Hay:

No One Left to Blame

En ömsint hyllning till faderskapet

Han riktar kameran mot kärleksfulla och närvarande fadersfigurer i sin närhet. Crimsonstipendiaten Akram Mahmod gör upp med visuella stereotyper i »Papporna« .

Fotografen Akram Mahmod tar fram ett stort vitt tyg. Det är 3 x 2 meter och i andra änden håller pappan Sina i det. Tillsammans fäster de upp tyget på en yttervägg. Scenografin är klar. I projektet *Papporna* skildrar Akram Mahmod relationen mellan elva pappor och deras barn. Lekfullt, ömsint och intimt. Det är en bildserie som blev till under några intensiva månader förra året.

– Jag började ta bilder på mina vänner som var pappor. När jag kollade på bilderna, så tyckte jag att de var väldigt fina och att de visade någonting som jag inte hade sett så mycket av tidigare. Män som är intima och kärleksfulla och sköra på det sättet, säger Akram Mahmod.

Den första pappan han fotograferade var Hoai, en barndomsvän som han växte upp med i Malmö.

– Jag stack hem till honom, berättade om min idé och att jag först och främst ville testa olika tekniker. För mig var det viktigt att komma hem till dem jag skulle porträttera, vara i deras miljö, och med det vita tyget kunde jag skapa en enkel fotofond, säger han och fortsätter:

– Alla är plåtade i sina hem eller precis utanför. Om en pappa fixade till barnet bortom den vita bakgrunden, så fotograferade jag det. Jag insåg när jag gjorde urvalet, att även de bilderna var viktiga. Jag vill visa den riktiga världen omkring dem, säger han.

Fotografen Richard Avedons porträttserie *In the American West* är för Akram Mahmod en stor inspirationskälla. Den vita fotofonden som lyfter fram människan, porträtt som tvingar betraktaren att möta blicken och se personer, som annars ofta förblir osynliga eller stereotyp framställda, i sin fulla rätt. Han hade länge velat göra ett eget projekt i liknande stil.

– En central karaktär mot en vit bakgrund, det är något som jag ofta återkommer till. För att det blir symboliskt. Du döms för din bakgrund, men om bakgrunden inte är där så återfinns bara subjektet i bilden. Och du kan börja fylla på med ny mening, vilken som helst, säger han och fortsätter:

– Jag jobbar mycket med representation, det är en stor fråga för mig. Jag vill skriva om den visuella representationen för den grupp av människor som jag jobbar med, hitta andra uttryck eller visa på andra sammanhang – sådant som är självklart för mig, säger han.

Att fotografera i svartvitt var ett enkelt val.

– Jag tycker det passar projektet. Det blir att ögat riktar in sig på det som är viktigt i bilden. Ofta tänker jag, nu ska jag gå vidare och göra något i färg. Men nej, sedan får jag gå tillbaka till svartvitt. Jag gillar också hur ljuset blir i bilderna, och hur det framhäver karaktärerna, säger han.

Akram Mahmod förklarar vidare. Ett svartvitt fotografi för, allt som oftast, ens tankar till ett historiskt skede, en annan tid.

– Subjekten åker på en resa tillbaka i tiden, placerar in sig i historien och bidrar till nya läsningar. Det är något jag vill utnyttja i mitt skapande, säger han.

Förra året kom att bli intensivt på många sätt. Han kunde förverkliga projektet *Papporna* genom att bli antagen till residenceprogrammet Unmute på Värmeverket i Stockholm. I oktober öppnade hans ut-

ställning med projektet. En månad tidigare började han dessutom studera på Kungl. Konsthögskolan.

– Det var avgörande att jag blev en del av Unmute, att ha deras stipendium i ryggen var väldigt skönt. Jag har inget emot att investera mina egna pengar i min konst, men det var som dag och natt för mig. Jag kunde sätta igång direkt, säger han.

En ny filmkamera kunde köpas in. Akram Mahmod är utbildad vid Stockholms filmskola och har jobbat inom filmbranschen de senaste åren. Stillbild har han jobbat med sedan hans vän fick arva en Hasselbladskamera för åtta år sedan.

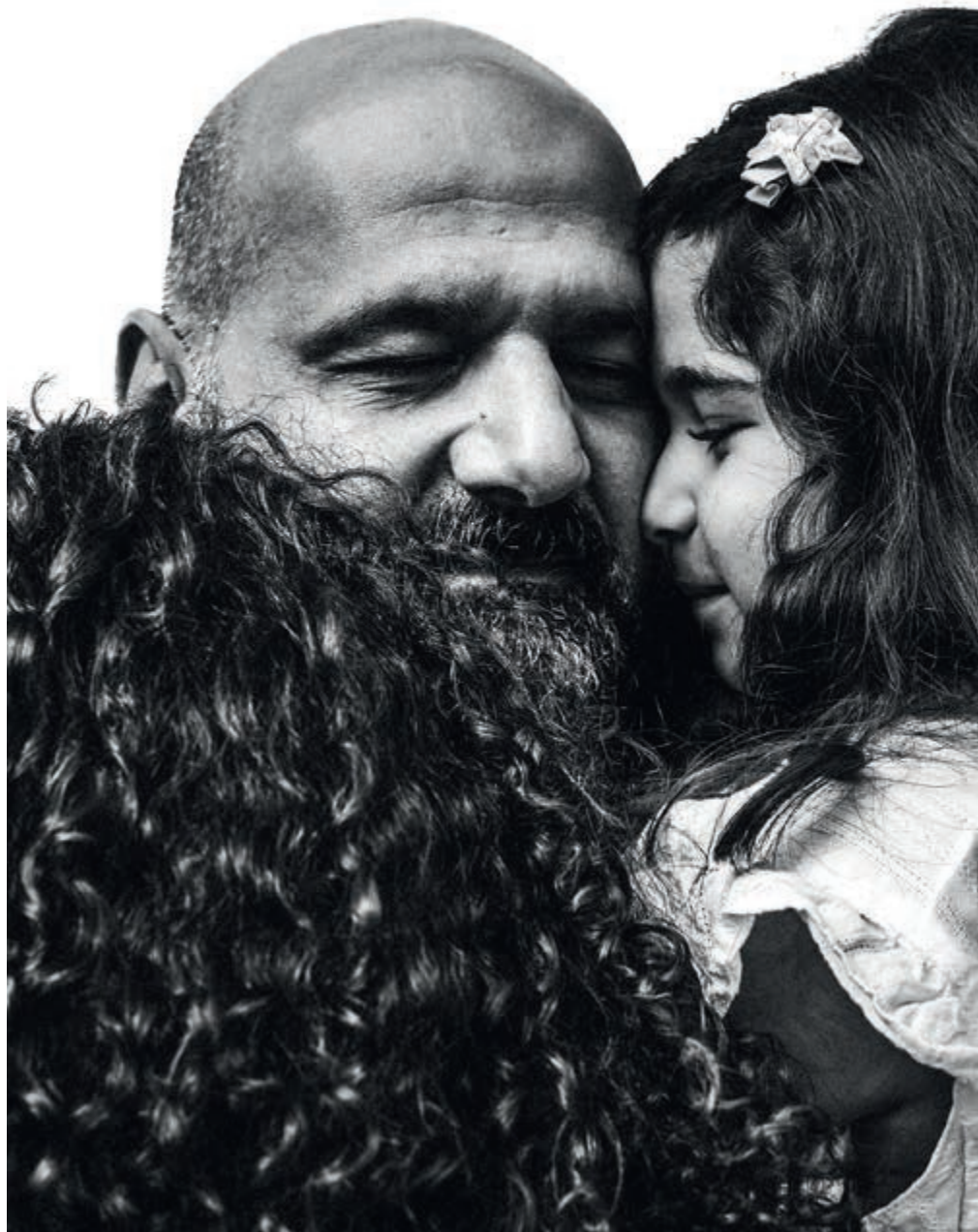
– Det var som att öppna en låda med guld, det skimrade. Vi började testa, hade ingen aning om hur det funkade eller hur man exponerar rätt. Sedan när vi fick hem de första två framkallade rullarna, så visade det sig att inga bilder fanns att se

på dem. Det kunde ha slutat där. I stället sa vi, nej det här ska vi lista ut. Vi ska få en korrekt exponerad bild, säger han.

Badrummet byggdes om till ett mörkrum. Ett torkskåp monterades upp i sovrummet. Plötsligt hade han ett fotolabb hemma i Malmö.

– Ena sidan i badrummet var till för att framkalla film. Andra sidan var till för att förstora och framkalla bilder. Jag köpte några förstöringsapparater på Blocket. Men sedan fick jag riva allt strax efter, när jag kom in på filmskolan och flyttade till Stockholm, säger han.

När Akram Mahmod påbörjade arbetet med *Papporna* hade han tidigt en idé om att dokumentera hela processen. Han ville visa att projektet genomfördes med enkla medel.

AKRAM MAHMOD

BOR Stockholm.

ÅLDER 32.

AKTUELL Årets Crimson-stipendiat för studerande

GÖR Fotograf, regissör, studerar på Kungl. Konst-högskolan.

INSTAGRAM @544ake

– Jag filmade, jag tog stillbilder – både analogt och digitalt. Allt för att sänka trösklarna och för att kunna visa hur arbetet gick till. Det blev många fina bilder där jag och papporna bygger upp scenografin tillsammans. Även med min familj, jag plåtade min farbror och min morbror. Att vi bestämde hur det skulle vara tillsammans gjorde situationen mer avdramatiserad, säger han och fortsätter.

– Jag märkte att de mårde bra av att vara medskapare i projektet. Flera hade inte testat teater eller annat konstskapande tidigare, men jag såg att de tyckte om det, säger han.

Han berättar vidare om Shakir och hans son Nader.

– Det var en sådan fin dag, vi drack te och käkade kakor. Shakir Attiyah är konstnär och har en kolonilott och ateljé på Husby gård, säger han.

Hemma hos Akram Mahmods morbror Vasile satte han i sin tur upp kameran bland deras tomat- och gurkplantor.

– De har som ett växthus där vi brukar sitta och röka, med massa fina växter som slingrar sig upp mot taket, säger han.

projektet ingår även arkivfilmer från Akram Mahmods egen barndom.

– Det var en idé som jag fick när jag skulle klippa ihop allt jag filmat, och det var då som den personliga ingången till varför jag genomförde projektet blev tydlig för mig. Jag förstod att jag undersökte min egen relation till min pappa, som gick bort när jag var liten, säger han.

Akram Mahmod tar fram sin dator och visar mig den elva minuter långa filmen. I utställningen på Värmeverket visades den tillsammans med porträtten.

– Det var mäktigt att höra min pappas röst, det var som ett förkroppsligande på något sätt. Själv tycker jag att filmerna från min barndom på många sätt liknar de jag själv tagit på papporna och barnen. Det var känslomässigt starkt att ställa ut den färdiga filmen, inte bara för mig och min familj, utan alla andra på plats tror jag också förstod och kände av att projektet var en hyllning till honom, säger han.

Jag frågar vad fotografi betyder för honom.

– När jag tänker på de bilder jag tar, så är det som att jag ser värdet i dem först efter ett par år. I stunden försöker jag inte tänka så mycket på vad jag fotar, utan snarare vad det kan komma att betyda för mig i framtiden. Idag har jag bilder på vänner som jag inte är vän med, kärleksrelationer jag inte har kvar, husdjur som har gått bort. De blir som ett avstamp, ett arkiv och betyder något helt annat för mig idag, säger han.

En av hans största utmaningar med projektet *Papporna* var att projektleda allt själv. När dessutom influensor och förkylningar satte käppar i hjulet gjorde tidspressen sig påmind. Men efter två intensiva månader var allt material fotograferat och klart.

– Min tanke var att fotografera papporna. Men barnen insåg jag efter hand var centrala för projektet. De kom att påverka fototillfället, ibland tog de självporträtt på sig själva eller tog bilder på sin pappa med min kamera. Eller så ville de lära sig hur den fungerade. Istället för att bli stressad så blev det en kul grej, säger han.

Akram Mahmod återkommer till att det var en speciell känsla att visa upp projektet inför en publik.

– Jag blev verkligen glad när jag fick Crimson-stipendiet för jag hoppas kunna ta utställningen ner till Malmö och visa den där. Att ha en direkt dialog med alla besökare var speciellt. Nu vill jag visa den för de pappor, familj och vänner som inte kunde se den här i Stockholm. Det vore en fin stund att få dela utställningen även med dem, säger han. 📷

Anders Petersens
bilder från utställningen
»Framför och bakom
linsen«, 2018.

Anders Petersens
bilder från utställningen
»Framför och bakom
linsen«, 2018.

Anders Petersens
bilder från utställningen
»Framför och bakom
linsen«, 2018.

Anders Petersens
bilder från utställningen
»Framför och bakom
linsen«, 2018.

Att ingå i ett museums permanenta samlingar står högt på många fotografers önskelista. Men hur går det till när museerna väljer vad som är »museivärdigt«?

TEXT BO MADESTRAND FOTO ÅSA LUNDÉN, TOBIAS FISCHER/MODERNA MUSEET

Vem får ta plats?

Sedan den 1 januari i år är Moderna museet en supermyndighet, som slukat såväl arkitektur- och designcentret Arkdes som Statens konstråd, som ansvarar för den offentliga konsten landet runt.

Redan 1998 genomfördes en liknande operation, när dåvarande Fotografiska museet införlivades i moderskeppet Moderna. Fotocommunityn var inte nöjd, utan ansåg att fotografins status som konstart sänktes. Risken, tänkte man, var att fotografin skulle marginaliseras i museets utställningsverksamhet till förmån för annan bildkonst.

Att den privata konsthallen Fotografiska på Stadsgården knäckte åt sig namnet när den slog upp portarna år 2010 strödde bara mer salt i såren. Här har man sedan starten visat mer av den traditionella fotografien, inom genrer som mode, dokumentärt berättande, porträtt och så vidare, som inte fått plats inom Modernas utställningsprogram.

Utöver dessa giganter på området finns flera museer och konsthallar i Sverige som samlar och visar fotografi. Nationalmuseum, via Statens porträttsamling på Gripsholm, är en, liksom Hasselblad Center i Göteborg, privata Falsterbo Photo Art Museum och nyöppnade House of Photography i Stockholm, i regi av Fotografiska-grundarna Jan och Per Broman.

När det gäller historiskt fotografi har Nordiska museet en av landets största fotosamlingar, med sex miljoner fotografier som dokumenterar vardagsliv, traditioner, arbete, boende och sociala skeenden i Sverige och Norden.

På landets konstmuseer utgör fotografi också ett växande bevakningsområde, i och med att allt fler konstnärer arbetar linsbaserat. Just därför har också distinktionen mellan fotografi och annan konst blivit alltmer betydelselös. Samtidigt som många bildkonstnärer använder kameran som sitt främsta arbetsredskap, arbetar många yrkesfotografer ofta med konstnärligt drivna projekt vid sidan av.

Och även om traditionell gelatinsilverfotografi i svartvitt må vara en krympande genre, så är snart sagt hela jordens befolkning i dag fotografer. Appar som Instagram och andra sociala medier har demokratiserat och utvidgat fotografbegreppet på sätt vi inte kunde föreställa oss för bara ett par decennier sedan.

Släng in AI i mixen och begreppsförvirringen blir närmast total. Allt är foto, foto är allt.

Även om Fotografiska museet inte längre finns som egen administrativ enhet har Moderna museet alltjämt en intendent med huvudansvar för fotografi: Anna Tellgren. Som spindeln i nätet på Skeppsholmen har hon sedan 2004 en eftertraktad maktposition i Foto-Sverige. Hon har kurerat såväl soloutställningar med konstnärer och fotografer som Annika von Hausswolff, Lars Tunbjörk, Inta Ruka och Francesca Woodman som gruppställningar med historisk och samtida fotografi.

Dessutom har hon en tungt vägande röst när Moderna beslutar om inköp av fotografiska verk till sina omfattande samlingar. För att få en bättre bild av hur Moderna i dag samlar på och visar fotografi stämde jag träff med Anna Tellgren, bara veckor innan den nya organisationen trädde i kraft.

Fotografi ur Agneta Ekmans serie »Tall-Maja«, 1967. Donation från konstnären, 2013.

Hur väljer Moderna vilka verk som ska köpas in och visas? Vilken roll spelar upphovspersonernas genus, etnicitet och nationalitet i urvalet? Hur förhåller man sig till den tekniska utvecklingen i form av AI, och den estetiska utveckling som innebär att fotografi och andra konstformer blir alltmer sammanvinnade?

Vi tar det från början. Moderna museets samlingar av fotografi bygger på två samlingar som förvärvades i mitten av 1960-talet: Helmut Gernsheim's dubblettssamling och Helmer Bäckströms fotohistoriska samling. I dag innehåller museets samling drygt 100 000 fotografier, från 1840-talet fram till i dag.

– Redan på 1940-talet började man tala om att skapa en fotohistorisk samling, säger Anna Tellgren. På 1960-talet bildades Fotografiska museets vänner, och några år senare kunde man alltså förvärva de här två stora samlingarna. 1971 fördes de över till Moderna museet, mycket tack vare Pontus Hultén. Det är då Fotografiska museet bildas som en avdelning inom Moderna museet. I samband med en omorganisation och när vi fick den nya byggnaden 1998 införlivades fotografisamlingen som en integrerad del av museets övriga samling.

Skulle du säga att de här två samlingarna som förvärvades i mitten av 1960-talet var representativa? Innehöll de rätt verk?

– Absolut. Helmut Gernsheim var en jättekänd fotohistoriker, han var till exempel en av de första som började samla på Julia Margaret Camerons bilder. Så vi har en fin samling av hennes verk och flera av de andra riktigt stora kända historiska förgrundsfigurerna, som Roger Fenton och Oscar Gustave Rejlander. Helmer Bäckström hade också gjort några intressanta internationella förvärv, men han hade framför allt en väldigt fin svensk samling. Så det är basen för vår samling, som vi hela tiden bygger på med inköp och donationer.

De flesta inköpen går genom konstnärerna själva eller deras gallerister, berättar Anna Tellgren, och bara mer sällan via auktionshusen. Man kan ta emot donationer, men bara om fotografen i fråga redan finns i samlingen. Annars skulle de översvämmas av oönskade donationer från amatörfotografer.

Alla inköp och donationer beslutas av museets förvärvsgrupp, som beslutar om inköp av alla konstster – från skulptur till måleri, installationer och fotografi. Efter sammanslagningen med Arkdes kan man föreställa sig att även inköp av arkitekt ritningar och modeller kommer att beslutas den vägen. Anna Tellgren förnekar dock att hon skulle känna ett ansvar att försvara fotografins roll i förvärvsgruppen.

– Nej, det fungerar inte riktigt så. Vi ser till att få en bra fördelning mellan konstarterna. Men det är klart att det är viktigt att det finns en person i gruppen som har kompetens inom fotografi och bevakar det fältet. Vi har olika ansvarsområden och argumenterar för det vi tycker är väsentligt just nu att förvärva. Sedan kanske man får vänta med vissa inköp.

Däremot faller det sig naturligt att Anna Tellgren i första hand prioriterar inköp av fotografi.

– Jo, eftersom jag är intendent med ansvar för fotografi är jag framför allt intresserad av konstnärer som har ett förhållande till fotohistorien och ett fokus på den fotografiska bilden och tekniken. Men som du säger närmar sig fälten varandra, särskilt här i Norden där många konstnärer arbetar med linsbaserad konst.

Till skillnad från Moderna museets konstsamling, som tar vid där Nationalmuseums ansvar upphör vid år 1900, sträcker sig ansvaret för fotografi ända bak till mediets födelse omkring år 1840. Men när Anna Tellgren tar med sig sin imaginära inköpslista till fotomarknaden hastar hon oftast förbi den historiska avdelningen.

– Jag är mer inriktad på sådant som är samtida, från 1960-talet och framåt. Vi har redan en så fin samling av tidig fotografi. Jag tycker det är viktigare att lägga tid, kraft och resurser på det lite nyare. Men jag har gjort flera samlingsbaserade utställningar med tidig fotografi, som *Skrivet i ljus* 2017.

Hur angeläget är det att visa originalprintar av äldre fotografi?

– Jag tycker att vi ska samla och ställa ut vintageprintar. Under mina första år på museet var det många äldre fotografer som frågade varför jag inte hellre ville ha nya printar av deras bilder, »de är ju mycket bättre«. Men vintageprintar har en annan kvalitet, de är framställda på fotopapper som

»Det finns historiska förklaringar till hur uppdelningen mellan museerna ser ut idag.«

ANNA TELLGREN

Anna Tellgren är fil. dr och intendent med ansvar för samlingen av fotografi vid Moderna museet sedan 2004. Hon har tidigare varit forskare och lärare vid Konstvetenskapliga institutionen vid Stockholms universitet.

Utställningsbild från utställningen »Sömlösa nätter«, 2024.

inte finns längre och berättar mer om sin tid och hantverket.

Som nämnts ovan är Nationalmuseum på Blasieholmen ett brokast bort en av Moderna museets konkurrenter på fotoområdet. På senare år har de visat alltmer fotografi, med namn som Christer Strömholm och Anders Petersen. Men Anna Tellgren viftar elegant bort konkurrensförhållandet:

– Nationalmuseum ansvarar för Statens porträttsamling, och utställningen *The left shore* med Anders Petersens fotografier ligger i linje med deras ambition att bredda och visa mer samtida porträttfotografi. Jag antar att de tycker att det är spännande att arbeta även med nu levande konstnärer och visa dem i dialog med äldre konst. När Moderna museet öppnade 1958 satte man en gräns vid år 1900, allt efter det årtalet skulle höra till Moderna museets samlingsansvar. Men när

det gäller fotografisamlingen så bestämde man att hela fotografisamlingen skulle stanna på Moderna museet. Sedan finns det ju konstnärer som kan visas på båda museerna. Så det finns historiska förklaringar till hur uppdelningen mellan museerna ser ut i dag. Och det är positivt, tycker jag, att man kan se olika typer av fotografi på olika platser i Stockholm.

Tycker du att någonting gick förlorat med varumärket Fotografiska, som ni ändå hade här en gång i tiden?

– Jag tycker inte det. Det var före min tid som namnet »Fotografiska museet« togs bort på den avdelning som fanns fram till mitten av 1990-talet vid Moderna museet. Men med tanke på hur fotografien har utvecklats och förändrats sedan 1980-talet är det helt naturligt att fotografi och film ingår som en del i Moderna museets samling och i vårt löpande arbete. Sedan kan man alltid önska att vi skulle

kunna ha en dubbelt så stor museibygnad för att kunna visa ännu mer ur vår samling.

O m ni visar en utställning som Annika von Hausswolff, till exempel, sker det då i dialog mellan olika intendentur?

– Det var jag som kurerade den utställningen, vilket föll sig naturligt eftersom jag har arbetat mycket med Annika genom åren. Däremot var det en kollega till mig som gjorde utställningen med Cindy Sherman. Så vi samarbetar på olika sätt, beroende på vad det är för utställning. Men eftersom jag är intendent för fotografi och har fått den positionen på grund av mina kunskaper, att jag skrivit och forskat om fotografi och fotohistoria, så är det mitt huvudsakliga uppdrag.

En given fråga är hur mycket ni bör och kan ta hänsyn till genus, etnicitet eller nationalitet när ni gör inköp.

Cindy Sherman, »Untitled #470«, 2008, från utställningen »En annan historia«.

IKRAM ABDULKADIR

Verk av Ikram Abdulkadir, inköpt till Moderna museets samlingar 2021.

– Alltså, det måste man ta hänsyn till i dag, allt annat vore väldigt förlegat. Du kanske minns *Det andra önskemuseet*, som Lars Nittve tog initiativ till. Det var en satsning som gick ut på att komplettera samlingen med verk av tidiga kvinnliga konstnärer. Det inspirerade många andra museer att tänka på samma sätt. Vi kan inte vara heltäckande, men vi har haft olika förvärvsprojekt där vi exempelvis har letat aktivt efter konst utanför Europa och Nordamerika. Det är också viktigt för mig att ha koll på vad unga nordiska fotografer jobbar med i dag, som underlag för framtida förvärv.

Var hittar man dem någonstans?

– Närheten mellan fotografi och böcker har ju varit stark genom hela fotohistorien. Så jag tittar mycket på artists' books, går på utställningar och åker till fotofestivaler, som den i Arles. Medan bildkonstnärer ofta arbetar med enskilda verk så jobbar

fotografer ofta med längre, berättande projekt som gör sig bra i bokform.

När det gäller publikationer – kan ni göra så mycket som du skulle önska, eller skulle du vilja göra fler böcker om fotografi?

– Vi önskar alltid att vi kunde publicera mer kring samlingen. Vi har gjort många utställningskataloger naturligtvis, och även en del böcker om separata förvärvs- eller forskningsprojekt. När vi fick 25 miljoner av staten för inköp under pandemin publicerade vi en bok om svenska förvärv 2021. Det var ett helt fantastiskt projekt att få vara med om, de pengarna gav oss möjlighet att stärka samlingen, vi köpte bland annat in verk av Lotta Antonsson, Kent Klich och Ikram Abdulkadir, för att nämna några av de 169 konstnärer där vi kompletterade med flera verk eller köpte in för första gången till samlingen.

»Jag är övertygad om att det kommer att komma fler intressanta AI-verk.«

Något annat som ni kompletterat med på senare år?

– Inför att jag skulle träffa dig tänkte jag på vilka projekt jag arbetat med på senare år, och en sak jag är väldigt glad över är att vi har kunnat komplettera samlingen med verk av ett antal kvinnliga fotografer. En av dem är Agneta Ekman. Hon är i samma generation som Anders Petersen, men blev lite bortglömd efter att hon hade publicerat en bok som heter *Tall-Maja*. Sedan har hon blivit återupptäckt, och det känns väldigt fint att nu ha en serie av hennes fotografier i samlingen.

Relativt nyligen släppte Andreas Gedin en bok om Christer Strömholm, där han visar att Strömholm hade mer djupgående och långvariga nazist-sympatier än som tidigare varit känt.

Förändrar sådana avslöjanden museets syn på verken och hur de presenteras?

– Nej, det där har man alltid känt till, det har inte varit hemligt. Strömholm var en fantastisk fotograf, sedan var hans liv ett komplicerat kapitel. Samtidigt som han var väldigt öppen så hade han det där bagaget.

När jag började jobba som journalist för länge sedan fanns det en stark misstro gentemot konstfältet från journalistiskt arbetande fotografer. Är det synsättet överspelat, eller lever det kvar?

– Jag skulle faktiskt säga att det är överspelat. Jag tror inte ens att de som är verksamma i dag förstår att det har varit något problem. Samtida fotografer måste röra sig fram och tillbaka mellan olika gener. Sedan är det klart att någon som arbetar som studiofotograf kanske inte har några ambitioner att vara konstnär. Men jag upplever inte att det finns någon misstro mellan de här olika fälten längre.

Hur ser du på utvecklingen med AI-genererade bilder? Första gången Moderna museet visade AI-fotografi i en större utställning var, så vitt jag vet, i Laurie Andersons separatutställning 2023.

– Vi kommer säkert att se fler sådana exempel i framtiden. Men det är inte så att vi samlar på någon specifik teknik, utan vi följer konstnärerna. Det är konstnärerna som driver utvecklingen framåt. Men jag är övertygad om att det kommer att komma fler intressanta AI-verk. Samtidigt ser vi en tendens att unga aktiva konstnärer och fotografer är mycket intresserade av hantverket och den analoga tekniken. 📷

Avtal och ansvar i bröllopsfoto

Bröllopsfotografer arbetar nästan alltid med privatkunder, och därmed inom ett juridiskt ramverk som många saknar full överblick över. Med tydliga avtal, rätt information och genomtänkt kommunikation går det dock att minska riskerna.

Den svenska konsumentlagstiftningen har skapats för att utjämna styrkeförhållandet mellan privatpersoner och företag. Den ska bland annat säkerställa att konsumenter kan ångra sig eller reklamera en felaktig vara.

Men det här starkare skyddet påverkar även fotografer med privatpersoner som kunder – som bröllopsfotografer. Därför behöver fotografer ha koll på lagarna, och på vilka krav de ställer på exempelvis information och avtal.

Just avtalet är en springande punkt här, och något som många har anledning att se över, enligt juristen och bröllopsfotografen Karolina Ehrenpil.

– Problemet är oftast inte att man saknar avtal, utan att man inte vet eller har tänkt igenom vad avtalet faktiskt ska reglera, säger hon.

I grund och botten syftar avtalsskrivandet till att minska risken för missförstånd. Vad ingår i uppdraget? Vad är utlovat?

Även om det finns juridisk formalia som behöver finnas med – mer om det senare – så behöver inte ett avtal rakt igenom ha en juridisk form, understryker Karolina Ehrenpil.

– Ibland finns en föreställning om att avtal måste vara skrivna på ett avancerat språk för att vara giltiga. Men det stämmer inte. Tvärtom är det ofta bra att skriva så enkelt som möjligt, så att båda parter verkligen förstår vad som gäller.

En helt annan fallgröp är att försöka täcka in allt. Karolina Ehrenpil har sett exempel där fotografer av välvilja skrivit in detaljer om sitt arbetssätt eller annan rent informativ text, något som senare kan bli problematiskt.

– Om du skriver att du alltid jobbar på ett visst sätt, eller alltid har assistent, då binder du upp dig. Avtalet ska handla om vilka villkor för uppdraget som ni är överens om,

och vad varje part har för ansvar gentemot den andra.

Men avtalets innehåll och utformning är inte enbart en fråga om tydlighet eller god yrkesetik. Bröllopsfotografer måste också ta hänsyn till de konsumentlagar som kan få stora konsekvenser.

Det gäller inte minst distansavtalslagen, som många bröllopsfotografer omfattas av utan att veta om det. Lagen heter egentligen »Lagen om distansavtal och avtal utanför affärslokaler«, och det är just det där med affärslokal som är kritiskt här.

– De flesta förstår att uppdrag som bokas via mejl räknas som distansavtal. Men bokas de under ett fysiskt möte, till exempel på ett kafé, omfattas de också av lagen eftersom det är ett avtal utanför affärslokal. Då gäller särskilda informationskrav och i grunden en ångerrätt på 14 dagar, förklarar Karolina Ehrenpil.

Om jag känner att min stil eller mitt arbetssätt inte matchar parets vision är det bättre att vara ärlig direkt.

EXEMPEL OCH RÅDGIVNING

Som medlem i SFF har du tillgång till exempelavtal för arbete mot privatkunder. Tanken är att det ska hjälpa dig se till att de viktiga delarna är korrekt formulerade. Du har också möjlighet att få personlig hjälp av SFF:s jurist Astrid Nymansson för att gå igenom och anpassa avtalen utifrån den egna situationen. Läs mer om rådgivningen på sfoto.se.

Karolina Ehrenpil: »Problemet är oftast inte att man saknar avtal, utan att man inte vet eller har tänkt igenom vad avtalet faktiskt ska reglera.«

Birgit Walsh: »Jag vill att paret ska känna sig lugna och veta vad som gäller, utan att det blir juridiskt tungt eller skrämmande.«

För dig som fotograf innebär lagen ett ansvar att i förväg informera om rätten att ångra bokningen, hur ångerrätten används och när ångerfristen börjar löpa.

Om informationen är ofullständig kan följderna bli betydande. I praktiken kan det innebära att ett brudpar får rätt att ångra ett avtal långt efter att fotograferingen är genomförd och bilderna levererade.

Utöver ångerrätt finns även andra rättigheter för konsumenter, exempelvis reklamation om det visar sig vara fel i tjänsten eller varan. Konsumenten behöver då höra av sig till fotografen så snart felet upptäckts.

– Det kan till exempel handla om en skadad fotobok eller liknande. Men missnöje rent generellt räknas alltså inte som ett fel i lagens mening, säger Karolina Ehrenpil.

Avtal och juridisk formalia ska i grund och botten fungera som en form av trygghet, något som man kan luta sig mot vid osäkerhet eller – i värsta fall – tvister.

Samtidigt är ambitionen förstås att den tryggheten aldrig ska behöva tas i bruk. För bröllopsfotografen Birgit Walsh är kommunikationen med kunden något som tydligt kan bidra till att kunden blir nöjd.

– Jag möter regelbundet par som har samlat referenser från Pinterest och Instagram, där bilderna signalerar spontanitet och närvaro, men som i själva verket ofta är resultatet av omfattande planering och ett större team kring fotograferingen, säger hon.

Men det är naturligtvis inte fel att önska bilder som är naturliga och avslappnade, tillägger hon snabbt, utan det viktiga är att kunna tydliggöra vad som krävs för att åstadkomma det. Det vill säga planering och att det finns tid avsatt under dagen för att skapa de bilder som de kommer överens om.

– Jag arbetar mycket med det som kallas »loose editorial« eller »relaxed editorial«, då kan jag guida paret i hur vi skapar utrymme under dagen för de bilder vi har pratat om – utan att det känns uppstyrt.

Birgit Walsh använder referensbilder, tidigare arbeten och ibland egna Pinterest-boards för att tydliggöra vad det är hon ser framför sig. Någon gång har det hänt att tydligheten har lett till att hon valt att rekommendera att paret ska kontakta en annan fotograf istället.

– Om jag känner att min stil eller mitt arbetssätt inte riktigt matchar deras vision är det bättre att vara ärlig direkt.

Arbetsmetoden verkar ha gett resultat.

– Nittionio procent av mina kunder är nöjda. Jag tror att det lika mycket beror på hur de upplever mig, och processen före och under bröllopet, som på vad de tycker om bilderna.

En del av den upplevelsen handlar om trygghet i olika former.

– Jag försöker börja med att lyfta fram att de kan känna sig trygga med såväl leveransen som upplevelsen under dagen, eftersom den är lika viktig som slutresultatet. Många kan ta fina bilder i bra ljus. En viktig del av mitt värde ligger i erfarenheten, i att kunna läsa situationer och leverera konsekvent, oavsett förutsättningar. Jag vill att paret ska känna sig lugna och veta vad som gäller, utan att det blir juridiskt tungt eller skrämmande. De ska känna att jag möter dem som människor, inte bara som en juridisk part, säger Birgit Walsh.

/ PETER WIKLUND

Läs mer om hur du upprättar avtal på sfoto.se. Missa inte heller våra frukostföreläsningar på Teams, där just avtal och bröllopsfotografi är ett ofta återkommande ämne.

kommentar

SFF, AI OCH UPPHOVSRÄTTEN

■ Varför är avtal extra viktigt inom bröllopsfoto?

– Först och främst handlar det om konsumentlagstiftning, men samtidigt präglas bröllop av starka känslor och höga förväntningar. Ett tydligt avtal hjälper både fotograf och kund att förstå vad som faktiskt kan levereras och minskar risken för konflikter i efterhand.

■ Ångerrätt eller avbokning – vad gäller?

– Ångerrätten är en lagstadgad betänketid på 14 dagar och kräver ingen förklaring från kunden, medan avbokning styrs av vad parterna har avtalat. Det bästa är att låta dina egna avbokningsvillkor börja gälla först efter ångerfristen.

■ Vad räknas som en giltig reklamation?

– Missnöje räcker inte, utan det måste finnas ett faktiskt fel i förhållande till avtalet eller vad man kan förvänta sig av en professionell fotograf. Bedömningen utgår alltså först från vad som utlovats och i andra hand från fackmässig standard.

■ Hur undviker fotografen tvister?

– Var tydlig tidigt, både skriftligt och i samtal, och skilj mellan önskemål och sådant du faktiskt lovar att leverera. Ett enkelt, begripligt och skraddarsytt avtal fungerar då både som arbetsredskap och som trygghet om något ändå går fel.

Astrid Nymansson, förbundsjurist.

SARA ARNALD
FOTOGRAF &
SKRIBENT

Digital proveniens förbättrar förtroendet

Nu etableras en ny standard för att säkra ursprung och historik för digitalt innehåll. Det ger hopp om en framtidssäkring av yrkesrollen och vår upphovsrätt.

I takt med att AI-genererade bilder riskerar att ta över i medielandskapet har behovet av robusta metoder för verifiering ökat. Istället för att jaga falska bilder försöker branschen använda bildens historik som bevis för autenticitet. Standarden C2PA etableras som en öppen teknisk lösning för att säkra digital proveniens.

Fotografiet är en representation av verkligheten. Visserligen ett subjektivt utsnitt, men i viss mån ändå en objektiv registrering. Dagens snabba tekniska utveckling innebär dock att pixlar inte längre kan tas för givna. Att skapa och manipulera bilder med hjälp av AI är enkelt, billigt och tillgängligt för alla – vilket har skapat en förtroendekris för fotografiet. För fotografer innebär detta ett skifte då vi behöver kunna bevisa att våra bilder är vad de utger sig för att vara.

Lösningen heter C2PA (Coalition for Content Provenance and Authenticity), en öppen standard för att etablera ursprung och historik för digitalt innehåll. Genom så kallade *Content Credentials* kan vi nu leverera bilder med full transparens.

Att använda C2PA kräver inga fördjupade tekniska kunskaper, men förutsätter en kompatibel produktionskedja. Nya kameror har i de flesta fall stöd för C2PA. När funktionen aktiveras signeras bildfilen med ett digitalt certifikat i samma ögonblick som den sparas på minneskortet.

I redigeringsprocessen (med C2PA-anslutna programvaror) registreras ändringar i bildfilen, till exempel om en bild beskurits, om det skett ändringar i ljus, kontrast och färg och om pixlar har ändrats. Och om generativ AI har använts i någon utsträckning.

Vid leverans inkluderas certifikatet som kryptografiskt säkrad metadata. Signaturen kan både inkluderas i filen och sparas i en global databas, vilket ökar säkerheten. Mediekonsumenter kan sedan kontrollera ursprung och historik genom att det publicerade me-

diet gör informationen tillgänglig. Enligt EU:s kommande AI-förordning finns det från och med i höst lagkrav på denna typ av transparens.

C2PA begränsar inte hur din bild används, utan fokuserar helt på transparens och integritet. Det handlar om att ge betraktaren makt att avgöra om ett innehåll är tillförlitligt. Det är också ett kraftfullt verktyg för din upphovsrätt. I den säkra signaturen finns möjlighet att lägga till upphovsperson samt registrera att bilden ej får användas för AI-träning.

Det är viktigt att förstå att tekniken inte säger något om bildens sanningshalt. Det systemet kan göra är att garantera att den information som finns i bildens certifikat faktiskt kommer från den angivna källan och att alla ändringar redovisas. Det är förtroende för händelsekedjan, inte nödvändigtvis för motivet.

C2PA är i dagsläget inte genomfört på alla nivåer så att vi har tillgång till ett fullt fungerande ekosystem. Men det inger hopp om en framtidssäkring av yrkesrollen och vår upphovsrätt, en metod för att garantera att bilden förblir en tillförlitlig bärare av information i en tid av digital osäkerhet.

Läs mer på c2pa.org.

Vi behöver kunna bevisa att våra bilder är vad de utger sig för att vara.

SNABBARE BYTE AV STATIVHUVUD

Manfrotto Xchange är ett universellt system av snabbfästen utvecklat för fotografer som ofta växlar mellan olika konfigurationer på stativ. Systemets hjärta är stativplattan Maoneq, som monteras på kamerahus, slider, videohuvud eller tillbehör och som möjliggör snabba byten. Genom att klicka fast plattan i en Xchange-bas säkras utrustningen mekaniskt, medan en enkel vridning frigör den för nästa setup.

SUPER 8 I MODERN TAPPNING

Instax Mini Evo Cinema är en digital hybridkamera för video och foto, inspirerad av 70-talets Super 8-kameror. Kameran bygger på en 1/5-tums-sensor på 5 MP och ett 28 mm-objektiv, med stöd för direktutskrift av fotografier i Instax Mini-format. Genom fysiska regler kan användaren välja mellan tio bildstilar, en för varje decennium från 1930 till 2020. Uttrycket kan finjusteras via objektivringsen.

INTELLIGENT FÖLJNING

DJI RS 5 är en kompakt gimbal för spegellösa kamerasystem med en kapacitet på 3 kg. Den väger 1,46 kg och introducerar en ny trackingmodul som låter användaren välja motiv på pekskärmen för spårning av personer, fordon eller djur. Femte generationens stabiliseringsalgoritm och starkare motorer jämfört med föregångaren ger följsamma tagningar även under löpning. Z-axelindikatorn hjälper till att minimera gungande rörelser. Batteritiden kan med tillbehör förlängas upp till 30 timmar.

f/14 ISO 400
1/100 Obj: 120 mm

inställningar

LINDA YDEMAR:

»DEN HÄR BILDEN är från ett uppdrag för Hemköp, i samband med en kampanj för deras ekologiska sortiment. Totalt handlade det om fem bilder och tre filmer. Anledningen till att de valde mig för uppdraget var bland annat för att jag hade gjort liknande bilder för ölmagasinet c/o Hops, som de hade sett.

Utmaningen här var faktiskt inte så mycket den rinnande honungen som själva bakgrunden. Jag hade fått en färgkod på den rosa färgen, men kunde inte hitta något bra material. Att använda färgat papper eller att måla var inget alternativ, eftersom strukturen och penseldragen syns då. Det skulle vara helt slätt, och honungen skulle kunna rinna bra. Materialet

skulle också vara lätt att tvätta av om man behövde flera försök, och det fick inte bli spår där honungen runnit. Till slut kom jag på att jag hade ett datorfodral som var perfekt, så jag beställde en bunt rosa likadana. Färgen var dessutom jättenära Hemköps rosa, så det krävdes bara lite justeringar i Photoshop.

Jag har lutat bakgrunden ungefär 45 procent så att honungen rinner lagom fort, och sedan också lutat kameran motsatt i 45 grader, så att vinkeln mellan linsen och materialet blir 180 grader.

Vi gjorde en liknande bild med jordnötssmör också, det var mycket svårare eftersom det rann så långsamt. Först testade vi en crunchy variant, alltså med jordnöttsbitar i, men det såg ut som något

helt annat ... Så det fick bli den släta.

Ljuset är en enorm softbox med en led-lampa, nästan rakt uppifrån, för att få ett jämnt ljus utan skuggor.

Bilden krävde inte särskilt mycket retusch, det är i princip bara kontrast och färgton som vi har justerat. Det var också en del borttagning av damm.

Jag utbildade mig egentligen till grafisk formgivare, sedan fick jag jobb på Icas In-houseavdelning där jag också började jobba en del med matstyling. Då var det ett naturligt steg att vidareutbilda mig till fotograf, så jag har gått Fotoskolan Stockholm. Jag har haft stor nytta av att vara både formgivare och stylist när jag nu jobbar som bland annat matfotograf.«

Hur levererar du bilder?

Tajta urval eller en väldig massa bilder att välja mellan? Och vilken tjänst är egentligen bäst för att skicka bilder? Tre fotografer reder ut hur man levererar smidigast och bäst.

MARIA FÄLDT
@mariafaltdt_pitea

Vad gör du, var bor du?

– Jag har drivit eget som fotograf i Piteå i 20 år.

Hur levererar du dina bilder?

– Med Wetransfer eftersom det är kostnadsfritt och enkelt. Har jag har stora mängder material använder jag Jottacloud.

Gör du ett tajt urval eller skickar du jättemånga bilder?

– När det är professionella formgivare eller beställare som ska hantera bilderna så ger jag ofta större valfrihet. Till övriga ser jag det som mitt uppdrag att hjälpa till med bästa urvalet.

Skickar du högupplöst eller lågupplösta skissbilder först?

– Jag skickar alltid ett urval med grovjusterade, lågupplösta skissbilder, oftast en pdf. Är det ett större urval gör jag en kontaktkarta så att det blir enklare att jämföra.

Gör du någon märkning så inte ofärdiga bilder publiceras?

– Alltid en vattenstämpel med texten »urvalsbild« eller »skissbild« för att de inte ska användas av misstag.

Har uppdragsgivaren »råkat« publicera dina ofixade bilder?

– Det har hänt två, tre gånger de senaste tio åren. Förvånande nog har det varit professionella bildköpare.

Händer det att uppdragsgivaren glömmer att ladda ner?

– Lite då och då. Jag har fått större förståelse för dessa missar sedan jag blev anställd och själv är mottagare av material.

Skickar du med villkor, exempelvis att man inte får beskära, manipulera, ändra osv.?

– Jag är rätt dålig på att informera om just det. Jag är inte heller särskilt nitisk. 📧

MALIN GRÖNBORG
@malingronborgfotograf

Vad gör du, var bor du?

– Jag bor i Umeå och jobbar som frilansfotograf.

Hur levererar du dina bilder?

– Ofta med Transfernnow. Vissa kunder har egen ftp där jag laddar upp bilder. Jag har haft en kund som har en speciell säkerhetsklass där bilderna behövde levereras med deras egen krypterade usb-sticka.

Gör du ett tajt urval eller skickar du jättemånga bilder?

– Jag har kunder som inte väljer alls, men ofta väljer kunden själv från ett ganska stort urval. Ibland vill kunden ha hjälp och då markerar jag mina favoriter.

Skickar du högupplöst eller lågupplösta skissbilder först?

– Jag har vissa kunder där jag gör urvalet och skickar högupplösta bilder utan urvalsprocess. Några få kunder vill ha skissbilder, ofta redaktionella uppdrag. De flesta kunder väljer bilder från en pdf/kontaktkarta.

Gör du någon märkning så inte ofärdiga bilder publiceras?

– Nej, jag har ingen vattenstämpel eller märkning.

Har uppdragsgivaren »råkat« publicera dina ofixade bilder?

– Vad jag vet har det aldrig hänt.

Händer det att uppdragsgivaren glömmer att ladda ner?

– Det händer väldigt sällan. De flesta kunderna laddar ner samma dag som leveransen skickas.

Skickar du med villkor, exempelvis att man inte får beskära, manipulera, ändra osv.?

– Nej, jag har all den informationen med i offerten som godkänns innan uppdraget påbörjas. 📧

DAN LEPP
@dan_lepp_fotograf

Vad gör du, var bor du?

– Jag är frilansfotograf i Stockholm sedan 2003.

Hur levererar du dina bilder?

– Jag använder Wetransfers betaltjänst som fungerar utmärkt både för mig och kunden.

Gör du ett tajt urval eller skickar du jättemånga bilder?

– Jag jobbar efter en betalmodell där ett visst antal bilder ingår i arvudet. Detta gör att jag i nio fall av tio skickar ett första brett urval som kunden sedan får koka ner ytterligare efter sina behov.

Skickar du högupplöst eller lågupplösta skissbilder först?

– Vid mitt första urval »grundställer« jag bilderna i Capture One och skickar sedan relativt högupplösta skissbilder till kund.

Gör du någon märkning så inte ofärdiga bilder publiceras?

– Nej.

Har uppdragsgivaren »råkat« publicera dina ofixade bilder?

– Två gånger, bägge under 2025. I ena fallet tryckte en vintidning ett porträtt jag inte hade slutlevererat och i det andra fallet publicerade en arkitektbyrå ett 20-tal porträtt utan att ha fått masterfilerna.

Händer det att uppdragsgivaren glömmer att ladda ner?

– Det hände till och från innan jag skaffade betalversionen.

Skickar du med villkor, exempelvis att man inte får beskära, manipulera, ändra osv.?

– Jag skickar med finstiltta villkor med min offert som jag numera är stenhård med att få godkänd innan uppdraget påbörjas. Jag har slarvat med detta tidigare och gått på ett antal nitar genom åren. 📧

Förbundet på plats i riksdagen.

aktuellt

Bildens värde lyftes i Sveriges riksdag

Den 21 januari arrangerades ett partiöverskridande kunskapsseminarium i Sveriges riksdag där bildens roll och betydelse stod i centrum. Under rubriken »Bilder för en ny tid – ett samtal om bildens värde, villkor och framtid« samlade Svenska Fotografers Förbund, Konstnärernas Riksorganisation och Svenska Tecknare – på inbjudan av Miljöpartiets och Moderaternas partigrupper – politiker, bildskapare och branschrepresentanter för samtal och kunskapsutbyte.

Idén till seminariet växte fram ur arbetet med *Yrkesundersökningen 2024*, med ambitionen att lyfta dessa frågor inför valåret 2026. Precis som i yrkesundersökningen låg fokus på hur teknisk utveckling, juridiska ramar och ekonomiska villkor formar bildskapandet – i dag och på sikt.

Jonas Berg, ordförande för Svenska Fotografers Förbund, betonade i sitt anförande att fotografiets historiska roll som dokumentation och vittnesmål håller på att förändras i grunden.

– Fotografiet har fungerat som dokumentation, som vittnesmål och som ett gemensamt minne. Den tilliten håller nu på att förändras snabbt, sa han och pekade på hur generativ AI gör det möjligt att skapa bilder som aldrig har funnits – men som ändå uppfattas som verkliga. 📷

fråga juristen

MINA BILDER I AI-VERKTYG?

Jag fotograferade porträtt åt en företagskund utan att skriva ett särskilt avtal. Kunden har nu laddat upp mina bilder i ett AI-verktyg och skapat nya bilder som används i marknadsföring. Jag får ingen kredd och har inte godkänt det. Får kunden verkligen göra så?

/Carina

SVAR: Som fotograf har du som utgångspunkt en ensamrätt att bestämma hur dina bilder får användas. Beställaren får bara använda bilden för det ändamål som kan anses avtalat eller som typiskt följer av uppdraget. Att ladda upp fotografier i AI-verktyg för att generera nya bilder eller marknadsföringsmaterial går normalt utöver en sådan underförstådd användningsrätt. Det rör sig i praktiken om både exemplarframställning och bearbetning av verket, vilket kräver fotografens uttryckliga tillstånd.

OKEJ ATT TA ARKIVBILDER?

Jag är musiker och ska släppa en ny singel. För att skapa rätt känsla vill jag använda gamla arkivbilder från Stockholm på 60-70-talet. Jag har hittat bilder på olika hemsidor och konton, men hittar ingen tydlig information om vem som är fotograf eller hur det funkar med rättigheter. Kan jag använda bilderna i mina kanaler? /Måns

SVAR: Att en bild är gammal eller lätt att hitta på nätet betyder inte att den är fri att använda. Fotografier skyddas av upphovsrätt under 70 år efter fotografens död (för professionellt foto) eller minst 50 år från framställningsåret (för enklare bilder). Användning i marknadsföring kräver

som huvudregel tillstånd från rättighetshavaren. Vill du använda historiska Stockholmsbilder bör du försöka klara rättigheterna, exempelvis genom att kontakta Bildupphovsrätt i Sverige (BUS) eller licensiera bilden via en etablerad bildbyrå eller ett arkiv.

VAD ÄR SKILJEDOM?

Jag ska plåta för en ny uppdragsgivare och har fått ett avtalsförslag. Det står att eventuell tvist ska avgöras genom skiljedom. Jag frågade vad det innebär och fick till svar att det är billigare än domstol. Stämmer det? /Aaron

SVAR: I avtal mellan en enskild fotograf och en professionell beställare kan skiljedom bli dyrare och mer riskfyllt.

Skiljeförfarande är ett privat alternativ för att lösa tvister istället för att gå till domstol, vilket innebär att parterna själva står för kostnaderna för processen. Dessutom står vardera part för sina egna kostnader oavsett vem som får rätt. Kostnaderna kan snabbt bli höga och står inte alltid i proportion till tvistens värde. I allmän domstol finns däremot lagreglerade ramar för rättegångskostnader och hur kostnader fördelas. En annan viktig aspekt är försäkringskyddet. Din företagsförsäkring kan täcka vissa kostnader för domstolstvister men troligen inte skiljeförfarande. En skiljeklausul kan därför innebära att du i praktiken saknar möjlighet att driva en tvist, även när kravet är befogat.

Har du en fråga? Skicka den till jurist@sfoto.se.

förbundet

VI FIRAR 200 ÅR AV FOTOGRAFI

I år är det 200 år sedan Joseph Nicéphore Niépce tog den första idag bevarade bilden, »Utsikt från fönstret i Le Gras«. Det firar Svenska Fotografers förbund och Fotografisk tidskrift med en rad olika event och jubileumsartiklar under året. Håll utkik!

Bruno Ehrs och Mats Bäcker 1982.

50 ÅR I TJÄNST

I år uppmärksammar vi medlemmar som varit en del av förbundet i fem decennier. Bland jubilarerna finns Bruno Ehrs och Mats Bäcker, två fotografer vars engagemang och bildskapande satt tydliga avtryck. Intervjuer med jubilarerna finns på sfoto.se

FOTOGRAFIET SOM SANNINGSVITNE

Den 14 februari i år bjöd SFF och Stadsmuseet i Stockholm in till en dag om fotografins roll och utmaningar i en tid präglad alltmer av AI och manipulation. Vi översköls av bilder i en rasande fart och genom AI står återigen fotografiet inför helt nya möjligheter och hot. Tanken är att Fotografiet som sanningsvitne ska bli en serie, så håll utkik efter fler datum.

Är det vi ser sant eller falskt?

Bild ur projektet »Two Faces«.

Sjöswärds två ansikten

FOTOGRAFEN OCH FÖRFATTAREN Sanna Sjöswärd tilldelas årets Livonia Print-stipendium för *Two Faces*, ett personligt och långsiktigt fotoprojekt om identitet, värdighet och motstånd i unga kvinnors liv i Iran. Genom detaljer som hår, kläder och kroppsspråk undersöks hur kvinnorna använder det yttre som ett uttryck för motstånd, i ett samhälle där det personliga ofta är politiskt. Samtidigt speglas deras inre liv, drömmar och mod.

Two Faces bygger på fotografens återkommande vistelser i Iran mellan 2013 och 2019 och speglar även hennes egen bakgrund. Född i Teheran och adopterad till Sverige, återvände Sanna som vuxen för att förstå både sitt ursprung och de liv hon kunde ha levt.

NOMINERA TILL STYRELSEN

HAR DU FÖRSLAG på kandidater till styrelsen eller andra förtroendevalda roller inom förbundet? Hör av dig till sammankallande i valberedningen, Anki Almqvist via anki.a@telia.com. Har du tankar eller frågor om styrelsens arbete och hur förbundet drivs i förhållande till dess ändamål? Hör gärna av dig till SFF:s internrevisor Ewa Stackelberg, via ewa.stackelberg@gmail.com.

ANGIE PRISAS

ANGIE ÅSTRÖM, student i konst- och bildvetenskap, tilldelas Fotoförfattarnas Uppsatsstipendium 2026. Hon får stipendiet för sin magisteruppsats om svensk queerfotografi och

fotobokens roll i att synliggöra normer kring kön och identitet.

GESÄLLBREV 2026

NU ÄR ANSÖKAN till Gesällbrev 2026 öppen. Du som är yrkesverksam fotograf och uppfyller kriterierna kan ansöka senast 30 april.

GREZ-SUR-LOING-STIPENDIATER

NU ÄR SFF och Gefverts Grez-sur-Loing-stipendiater för 2026 korade. I år föll juryns val på Kicki Lundgren och Jerker Andersson. Grattis!

MISSA INTE ÅRSSTÄMMAN

I ÅR HÅLLS förbundets årsstämma på anrika Nalen i Stockholm, den 8 maj. Visste du förresten att Nalen eta-

Gör din röst hörd på årsstämman.

blerades 1888, samma år som första numret av Fotografisk tidskrift gavs ut? Håll koll på sfoto.se för mer information och anmälan.

F BEVILJAS STÖD

KULTURRÅDET har nyligen fördelat 25 miljoner kronor i produktionsstöd till 92 kulturtidskrifter i Sverige. I årets bidragsomgång sökte 119 om stöd. Fotografisk Tidskrift var en av dem. Stödet är avgörande för att bibehålla och fördjupa kvaliteten i svensk kulturtidskriftsutgivning.

Vårens Teams-föreläsningar

Specialvisning på Hasselblad Center

VI FÅR VETA MER OM några verk som de plockar fram ur samlingarna. Begränsat antal deltagare! **28 april**

»Syntes och analys – om att betrakta och läsa bild«

GÖRAN SEGEHOLM, fotograf och lärare, återkommer i vår med en föreläsning kring att betrakta och läsa bild. **5 maj**

AI som idé- och affärsassistent

FILMAREN och AI-experten Anders Larsson visar hur ChatGPT kan hjälpa dig med allt från upphandlingar till kunddialoger. **9 juni**

Vilka rättigheter har jag som fotograf?

SFF:S JURIST Astrid Nymansson ger en introduktion till fotografers rättigheter – för dig som är ny i branschen eller vill uppdatera dina kunskaper. **22 april**

Försäkringar för fotografer

MATS GEFVERT och Ella Nilsson från Gefvert försäkringsmäklare reder ut vilka försäkringar som är relevanta för dig och din verksamhet som fotograf. **8 april**

Mer info om aktuella föreläsningar finns på sfoto.se.

ÅRETS CRIMSON-STIPENDIUM

SFF OCH CRIMSONS utställningsstipendium 2026 går till Hannah Modigh och Akram Mahmod.

Hannah Modigh tilldelas stipendiet för professionella fotografer på 25 000 kronor och Akram Mahmod får stipendiet för studerande på 15 000 kronor. Båda stipendierna är örönmärkta för produktion hos Crimson. Stipendiaterna kommer även att få personlig rådgivning genom hela processen.

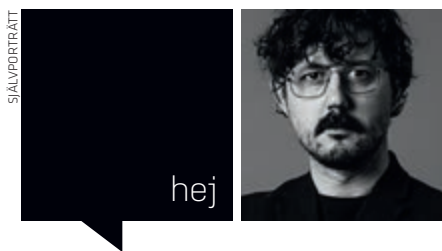
– Det stora intresset, med 105 ansökningar, visar vilken kraft och bredd som finns inom svensk fotografi just nu. Hannahs och Akrams projekt stack ut tydligt, och det känns väldigt roligt att kunna presentera dem som årets stipendiater, säger Jonas Berg, ordförande SFF.

NYA MEDLEMMAR

Akram Mahmod, Johanneshov; **Albert Rösch**, Undersåker; **Anna Forsström Andersson**, Huddinge; **Annelie von Wowern**, Stockholm; **Anton Karlsson**, Bålsta; **Axel Öberg**, Stockholm; **Benjamin Thureson**, Karlshamn; **Camilla Svensson**, Bua; **Ela Polkowska**, Göteborg; **Emma Wiss**, Bromma; **Esther Garrison**, Stockholm; **Hanna Brunlöf**, Västra Frölunda; **Hannes Almeräng**, Sävedalen; **Hubert Sarnandt**, Malmö; **Jeanette Häggblom**, Umeå; **Jennie Carnudd**, Boden; **Johan Brink**, Kungsbacka; **Jonathan Hökklo**, Göteborg; **Jonathan Strömberg**, Varberg; **Jörgen Ringstrand**, Stockholm; **Karolina Olson Haglund**, Stockholm; **Kerstin Persson**, Munsjö; **Lena Weilandt**, Sollentuna; **Linda Lövbrand**, Luleå; **Maggie Soltani**, Västerhaninge; **Maja Eriksson**, Västerås; **Marie Kantermo**, Ölmlhult; **Michael Jansson**, Almunge; **Olof Segerberg**, Visby; **Oskar Sandström**, Solna; **Patrik Blom**, Gråbo; **Sara Fredefors**, Huddinge; **Sofia Runarsdotter**, Arsta; **Sofie Jakobsson**, Hägersten; **Staffan Ekengren**, Stockholm; **Stefan Gustafsson**, Upplands Väsby; **Åsa Grindal**, Stockholm.

Akram Mahmod och Hannah Modigh.

SIMON MLANGENI-BERG
ORDFÖRANDE
FOTOFÖRBARNNA

30 år med Svenska Fotobokspriset

I BILDSAMHÄLLET får vi ingen ro. Där har fotografierna vi möter sedan länge berövats sin mening. Det är lätt att bli trött och less och börja odla en inte så klädsam cynism. Det är sällan det uppstår en situation där betraktaren tvingas möta en bild och aktivt uppmanas dra av dess slöja. Det händer nog främst i klassrum under momentet bildanalys. Det är synd. För att klä av en bild är att klä av sig själv. Det är någonting som kräver både mod och tålamod.

Med tiden har vi dock fått färre och färre platser där detta kan ske. Inte bara på grund av bristen på utställningsplatser och nya medianovor, utan också på grund av en samtida dum användning av fotografiet. Istället för bilder som ställer frågor, fördjupar och utmanar oss, så omges vi med bilder som läxar upp, illustrerar eller roar en stund.

Det kan vara en tillfällighet att Svenska Fotobokspriset instiftades 1996, en tid då de flesta fotografer nog redan hade gett upp drömmen om ett

Trettio är ingenting, det är redan tvåhundra år sedan Niépce och Daguerre lyckades skapa det vi idag kallar för fotografi.

statligt fotografiskt museum i Sverige. Eller så fanns behovet av en mötesplats för både det gamla och det nya. En scen för både det etablerade och det radikala, ett rum där fotografiet fick verka på egna villkor. Denna plats blev fotoboken. En form som samtidigt blev mer och mer demokratisk för varje år som gick i och med nya moderna trycktekniker.

Trettio år av detta pris är en svindlande tid. Idag har yngre fotografer än så belönats, se bara på årets mottagare av Artist book-priset; ingen av dessa upphovspersoner var född 1996. Men se också på deras verk, en analog lekstuga mer inspirerad av surrealisterna än postmodernisterna. Precis som för hundra år sedan vänder alltså fotografierna rationaliteten ryggen när världens förnuftiga ledare visar sig vara galnare än konsten själv. Genom att skapa sig själv ett rum kan fotografen verka på tryggt avstånd även från tidens trånga utrymmen. Form och rörelse står dock i ständig kamp med läsarens stokastiska bläddrande och flottiga fingrar. Samtidigt finns inte bara en bok, utan hela historiens böcker, och det finns ingenting som hindrar läsaren från att plocka upp en annan.

Under trettio års tid har Svenska Fotobokspriset vuxit till en institution som samlar dessa böcker och dess författare, och det känns som att det alltid har funnits där. Trettio är samtidigt ingenting, det är redan tvåhundra år sedan Niépce och Daguerre lyckades skapa det vi idag kallar för fotografi. Men likt dagens fotografer delade de med sig. Se bara på dessa pärmar fyllda av sorg, glädje, drömmar, minnen och vittnesmål. Böcker som säger: Se mig. Titta här! Möt dig själv. 📷

■ ERIK ABEL

Hälsinglands museum,
Hudiksvall
Visas till 19 april

■ ÅSA SJÖSTRÖM

Värmlands museum
Visas till 26 april

■ CHRISTER STRÖMHOLM

Hässleholm kulturhus
Visas till 2 maj

■ INUUTEQ STORCH

Hasselblad Center, Göteborg
Visas till 3 maj

■ JOHAN HALLMÉN

Abecita, Borås
Visas till 3 maj

■ MARTINA HOLMBERG

Abecita, Borås
Visas till 3 maj

■ HANNAH MODIGH

Passagen, Linköping
Visas till 23 maj

■ ALBIN BIBLÖM

Örebro konsthall
Visas till 23 maj

■ HDK-VALAND
EXAMENSUTSTÄLLNING

Röda sten, Göteborg
Visas till 24 maj

■ ANDERS PETERSEN

Passagen, Linköping
Visas till 30 maj

■ LOTTA ANTONSSON

Fotografiska Stockholm
Visas till 6 september

■ DET BLOMMANDE –
KONST OCH BOTANIK

Waldemarsudde, Stockholm
Visas till 13 september

■ NINA KORHONEN

Borås konstmuseum
Visas till 27 september

CHARLOTTA HAMMAR

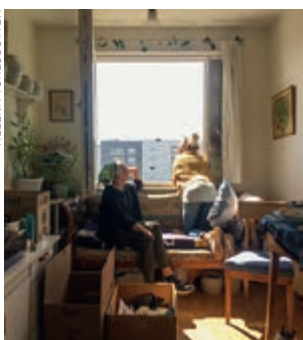
■ CHARLOTTA HAMMAR

Beredskap i Norrköping

I samlingsutställningen »Unsheltered island« samlar Charlotte Hammar verk ur sina projekt och serier »Unsheltered island«, »All shelters are Marked with a sign«, »Inventering«, »Duck and cover« och »Wrapped kid«, alla sammanbundna genom att på olika sätt beröra beredskap, skydd och människans behov. Här djupdyker Charlotte Hammar i frågan om vad vi behöver om krisen kommer, och vad som egentligen är en människans behov.

Arbetets museum, Norrköping | Visas till 6 september

HELENA TORESDOTTER

■ HELENA TORESDOTTER

De sista månaderna innan Helene Toresdotters mamma gick bort tog fotografen dagboksbilder. Projektet fortsatte också under arbetet med att packa ihop mammans hem i Malmö. Utställningen visar vardagens små detaljer kombinerat med de stora existentiella frågorna om vad ett liv egentligen är.

Kristianstad konsthall | Visas till 26 april.

ELLIOT ERWITT

■ ELLIOT ERWITT

»Through the Playful Eyes of Elliott Er Witt« på Fotografiska Stockholm är en retrospektiv utställning som hyllar en av fotografihistoriens mest träffsäkra och humoristiska blickar. Här visas över 100 bilder från sju decennier av Elliott Er Witts ikoniska fotografi, där vardagens små ögonblick laddas med värme och mänsklighet.

Fotografiska Stockholm | Visas till 17 maj

Ansvarig utgivare

Oskar Hammarkrantz
oskar.hammarkrantz@sfoto.se

Chefredaktör (tf)

Oskar Hammarkrantz

Art direction och layout

Anton Hull och Maria Loohufvud,
Pasadena Studio
hello@pasadenastudio.se

Korrektur Maria Taubert

Redaktionsråd

Jonna Dagliden Hunt,
Heather Ferrigan, Peter
Wiklund, Sophie Tisell.

Repro Torndahl

Omslagsbild

Dennis Wernersson

Tryckeri

Trydells, Laholm

Hemsida

fotografisktidskrift.se

Redaktionsadress

Artillerigatan 6, 5 trappor
114 51 Stockholm

För icke beställt material
ansvaras ej.

Prenumeration

Martin Halldin 08-700 00 06
prenumeration@sfoto.se
450 kronor/helår
700 kronor/helår, utland
bankgiro 274-9075

Lösnummer kan beställas
från kansliet för 125 kronor
inklusive moms.

**Vill du sälja Fotografisk
Tidskrift som lösnummer?**

ekonomitjanst@natverkstan.net

Annonser

annons@sfoto.se

Ägare

Svenska Fotografers Förbund (SFF)
Artillerigatan 6
114 51 Stockholm
08-700 00 06
sff@sfoto.se
www.sfoto.se

**Först på plats,
alltid kvar.**

Vi har bett SFF-medlemmar att fånga tillfällena då det känns tryggt att vara försäkrad.

Fotografi: Theo Elias

Lettland, 2020. Jag liftar med vänner till en musikfestival vid ryska gränsen. Vi har åkt hela dagen på grusvägar genom vallmofält och veteåkrar. Som ensam utlänning på festivalen känner jag mig fri. En morgon står ett ostämt piano på elden, i elden sitter en man och spelar. Jag hinner ta några bilder innan det faller samman och nästa spelning börjar.

Du tar bilden. Vi tar hand om försäkringen.

Ring oss på 08-440 54 40 eller besök [gefvert.se](https://www.gefvert.se)

Gefvert

En del av Söderberg & Partners